

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Організація та методика формування фінансової звітності та аналіз
фінансового стану ТОВ «ПОЛПРОЕКТ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.07110а-з
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»

Деревицька О.Л.

Керівник к.е.н., доцент Саєнко О.Р.

Рецензент к.е.н., доцент Сьомченко В.В.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Н.М. Проскуріна
« ____ » _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Деревицькій Ользі Леонідівні

1. Організація та методика формування фінансової звітності та аналіз фінансового стану ТОВ «ПОЛПРОЕКТ»

керівник роботи Саєнко Олена Романівна, к.е.н., доцент,

затверджені наказом ЗНУ від 09.06.2022 р., № 641-с.

2. Строк подання студентом роботи 01 грудня 2022 року

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні основи формування фінансової звітності промислових підприємств; визначити особливості облікової політики щодо формування фінансової звітності на підприємстві ТОВ «ПОЛПРОЕКТ»; здійснити аналіз фінансового стану та розробити шляхи підвищення ефективності діяльності.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 27 табл., 12 рис. і 16 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	19.08.2022	19.08.2022
2	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	16.09.2022	16.09.2022
3	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	07.10.2022	07.10.2022

7. Дата видачі завдання: 15 червня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2022	виконано
2.	Написання вступу	липень 2022	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2022	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2022	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2022	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2022	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2022	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2022	виконано

Студентка _____
(підпис)

О.Л. Деревецька

Керівник роботи _____
(підпис)

О.Р. Саєнко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 111 с., 12 рис., 27 табл., 2 додатки, 78 літературних джерел.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ СТАН, АНАЛІЗ, ЛІКВІДНІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА

Об'єктом дослідження є процес складання фінансової звітності підприємства та аналіз фінансового стану підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методичних аспектів організації і складання фінансової звітності та аналізу фінансового стану підприємства.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження методичних підходів до порядку формування фінансової звітності і аналізу фінансового стану підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо їх вдосконалення з метою застосування в процесі управління.

Методи дослідження: системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. Під час виконання дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: історичний метод, методи індукції та дедукції, теоретичного узагальнення і порівняння; методи економічного та статистичного аналізу, методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод.

Результати та значимість роботи полягають у розробці організаційно та методичних положень щодо вдосконалення формування та аналізу фінансової звітності підприємства, зокрема:

удосконалено:

– методичний підхід до формування облікової політики в частині складових інформаційного забезпечення про доходи та витрати, що дає можливість оптимізувати організаційне забезпечення бухгалтерського обліку та методику облікового відображення доходів і витрат підприємства;

– підхід до проведення аналізу фінансового стану підприємства на підставі врахування фінансових показників, що дасть змогу максимально швидко та всебічно оцінити фінансовий стан підприємства.

Набули подальшого розвитку:

– сутність поняття «фінансова звітність», як самостійна система подання даних у вигляді сукупності регістрів генералізованих (зведених, згрупованих, узагальнених) показників за певний період, що характеризують статику та динаміку об'єктів бухгалтерського обліку з метою одержання користувачем узагальненої інформації про підприємство;

– класифікацію фінансової звітності на підставі визначення наступних класифікаційних ознак: за обсягом, за рівнем спеціалізації, за користувачами з метою отримання повної та об'єктивної інформації для прийняття управлінських рішень.

Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності та оперативності відображення інформації у звітах, для висвітлення для зовнішніх користувачів та майбутніх партнерів певної інформації. Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить забезпечити адекватне відображення отриманих результатів діяльності у звітності сучасним умовам господарювання, своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом.

SUMMARY

The qualification work contains 111 p., 3 sections, 27 tab., 12 fig., 2 annex, 78 references.

FINANCIAL REPORTING, FINANCIAL STATUS, ANALYSIS, LIQUIDITY, CAPACITY, PAYABILITY, BUSINESS ACTIVITY, COMPETITIVENESS, COMPLEX ASSESSMENT

The object of the research is the process of preparing financial statements of the enterprise and analysis of the financial condition of the enterprise.

The subject of the study is a set of theoretical, practical and methodological aspects of the organization and compilation of financial reporting and analysis of the financial condition of the enterprise.

The purpose of the qualification work is the study of methodological approaches to the procedure for the formation of financial reporting and analysis of the financial state of the enterprise and the development of practical recommendations for their improvement in order to be used in the management process.

Methods of research: a systematic approach to the study of economic phenomena and processes. During the research the general scientific methods of cognition were used: historical method, methods of induction and deduction, theoretical generalization and comparison; methods of economic and statistical analysis, methods of causation and abstract-logical method.

The results and significance of the work consists in developing organizational and methodological provisions for improving the formation and analysis

financial statements of the enterprise, in particular:

Improved:

- the internal reporting in the management system based on the proposed Report on the contribution of certain types of products, which will help management personnel to form the most profitable product range;

- an approach to the analysis of the financial condition of the company based on the financial indicators, which will enable to quickly and comprehensively assess the financial condition of the enterprise.

Became further development:

- the essence of the concept of «financial statements» as an independent system of data representation in the form of aggregate registers of generalized (consolidated, grouped, generalized) indicators for a certain period that characterize the statics and dynamics of accounting objects in order to obtain the user of generalized information about the enterprise;

- the classification of financial statements based on the definition of the following classification features: by volume, by level of specialization, by users in order to obtain complete and objective information for making managerial decisions.

The results of the study are aimed at increasing the reliability and efficiency of displaying information in the reports, for the coverage of certain information for external users and future partners. The practical application of the recommendations proposed by the author will ensure an adequate reflection of the results of the activity in reporting with modern business conditions, timely receipt and analysis of the necessary information by management.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ЗУ – Закон України

КМУ – Кабінет міністрів України

ПСБО – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку

МСБО – Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку

МСФЗ – Міжнародний стандарт фінансової звітності

ФЗ – фінансова звітність

Рис. – Рисунок

Табл. – таблиця

тис. грн. – тисяч гривень

грн. – гривень

КО – комплексна оцінка

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ	
РЕФЕРАТ	
SUMMARY	
СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ	
ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	
1.1 Економічна сутність фінансової звітності та її роль в інформаційному забезпеченні прийняття рішень.....	16
1.2 Нормативні основи формування фінансової звітності.....	30
1.3 Критерії оцінки фінансового стану підприємства.....	39
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ПОЛПРОЕКТ»	
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	46
2.2 Структура фінансової звітності та принципи її складання.....	50
2.3 Напрями удосконалення інформаційного забезпечення на підприємстві.....	60
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» ЗА ДАНИМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	
3.1 Аналіз ліквідності та фінансової незалежності підприємства.....	67
3.2 Аналіз ефективності діяльності підприємства.....	84
3.3 Шляхи оптимізації управління фінансовою стійкістю підприємства.....	95
ВИСНОВКИ.....	99
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	101
ДОДАТОК А Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства за 2021 рік.....	108
ДОДАТОК Б Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) підприємства за 2021 рік	110

ВСТУП

Утвердження інформаційного суспільства, глобалізація та інтеграція зумовлюють докорінну зміну парадигми управління та умов господарювання вітчизняних підприємств і впливають, перш за все, на стиль та методи управління загалом та фінансово-господарською діяльністю зокрема.

Визначальною для прийняття доцільних та обґрунтованих управлінських рішень є об'єктивна характеристика фінансово-економічного стану сучасного суб'єкта ринкової економіки. Вона є основою формування стратегії та тенденцій розвитку економічного суб'єкта, слугує одним із ключових індикаторів для інвесторів і кредиторів.

Кожне підприємство в процесі свого функціонування має на меті досягнення максимального ефекту від своєї діяльності, а це неможливо без ефективного управління ним. Дані, що є основою прийняття рішень, представляються у формі фінансових звітів відповідних звітних періодів. Тому неможливо переоцінити значення повної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства при вирішенні поточних та перспективних господарських проблем.

Сьогодні саме звітність є елементом інфраструктури ринкової економіки, реальним засобом комунікації, з допомогою якого менеджери різних рівнів мають змогу формувати стратегію і тактику розвитку підприємства. Саме на підставі даних фінансової звітності можна оцінити майновий стан, результати діяльності та економічний потенціал суб'єкта господарювання, прогнозувати майбутні грошові потоки та визначати вектори його розвитку, приймати ефективні управлінські рішення.

Тому для ефективного функціонування підприємства існує необхідність організації правильного облікового відображення та формування фінансової звітності, що є запорукою отримання правдивої та об'єктивної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Вагомий внесок у розробку теоретичних, організаційно-методичних та методологічних положень щодо удосконалення процесу складання фінансової звітності здійснили такі вчені, як: М.Т. Білуха, О.М. Брадул, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валусь, В.О. Ганусич, А.М. Герасимович, Й.Я. Даньків, В.І. Єфіменко, Г.Г. Кірейцев, М.Д. Корінько, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмінський, В.Г. Лінник, М.Р. Лучко, Н.М. Малюга, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, М.Я. Остап'юк, В.Ф. Палій, О.А. Петрик, М.С. Пушкар, А.В. Рабошук, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швець, В.О. Шевчук, М.М. Шигун та інші.

Проблемам формування показників фінансової звітності та їх аналітичної оцінки присвячені праці вітчизняних науковців, зокрема: Ф. Бутинця, С. Голова, В. Костюченко, Я. Крупки, Т. Кучеренко, М. Пушкаря, Н. Ткаченко, П. Хомина, М. Чумаченка. Низку важливих аспектів зазначеної тематики розкрито у роботах зарубіжних вчених-економістів: Х. Андерсена, Р. Бола, Т. Варфілда, Д. Кіесо, Д. Колдуелла, Б. Нідлза, Д. Панкова, Я. Соколова.

У їх працях здійснено вагомий внесок у розвиток та удосконалення теоретичних основ підготовки фінансової звітності та аналізу і прогнозування її показників для інформаційного забезпечення прийняття різних рішень. Не применшуючи наукові досягнення попередників, проведений аналіз результатів досліджень вітчизняних вчених і здобутків міжнародної наукової думки з проблем фінансової звітності у системі інформаційного забезпечення прийняття рішень свідчить про недостатність теоретичного забезпечення та наукового обґрунтування практичних рекомендацій з удосконалення діючих теоретичних та організаційно-методичних засад складання фінансової звітності. Отже, виникає необхідність комплексного дослідження місця фінансової звітності у системі інформаційного забезпечення користувачів, удосконалення процесу її складання та аналізу, обґрунтування напрямів подальшого розвитку на основі застосування системного підходу у процесі пошуку додаткових резервів

підвищення її ролі та інформативності для забезпечення ефективності прийняття рішень. Це обумовило вибір теми дослідження, його актуальність, практичне значення, наукову новизну та значимість отриманих результатів.

Найбільш актуальним питанням, яке гостро постає перед суб'єктами господарювання в сучасний період і напряду пов'язано з прийняттям управлінських рішень, є формування та аналіз фінансових показників, що всесторонньо будуть характеризувати результати діяльності підприємства. Тому на сьогодні найбільш важливими проблемами, рішення яких повинно сприяти покращенню фінансового стану підприємства є правильна організація обліку з подальшим формуванням фінансових звітів, їх аналіз й контроль, що спрямовані на виявлення впливу факторів, щодо зростання прибутку та покращення фінансового стану підприємства.

Інформаційне забезпечення фінансово-господарської діяльності має складну структуру і визначається різними чинниками, а саме: рівнем керівництва, цільовим призначенням інформації, складом користувачів тощо. Мова йде про створення якісно нової інформаційної системи управління, що є об'єктивною необхідністю, адже в кожного підприємства виникає потреба накопичувати інформацію (із внутрішніх і зовнішніх джерел) за різноманітними аспектами з метою більш ефективного планування, контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження методичних підходів до порядку формування фінансової звітності і аналізу фінансового стану підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо їх вдосконалення з метою застосування в процесі управління..

Об'єктом дослідження є процес складання фінансової звітності підприємства та аналіз фінансового стану підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методичних аспектів організації і складання фінансової звітності та аналізу фінансового стану підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені наступні завдання:

- дослідити та уточнити економічну категорію «фінансова звітність»;
- розвинути класифікацію фінансової звітності;
- дослідити стан облікової політики підприємства;
- удосконалити методичний підхід до формування облікової політики в частині складових інформаційного забезпечення про доходи та витрати;
- провести аналіз фінансового стану підприємства;
- удосконалити підхід до проведення аналізу фінансового стану підприємства.

У процесі обґрунтування змісту та визначення місця і ролі фінансової звітності у системі інформаційного забезпечення прийняття рішень використані методи узагальнення, порівняння, аналізу, синтезу, індукції та дедукції. Системний підхід і методи комплексного економічного аналізу застосовувалися для підвищення ефективності аналітичної обробки показників фінансової звітності та формування достовірної системи інформаційного забезпечення суб'єктів прийняття рішень. Економіко-математичні методи, моделювання, графічний та статистичні методи використані у процесі розробки теоретико-методичних підходів до підвищення інформативності фінансової звітності на основі обґрунтування форм та методів розкриття інформації, що необхідно для комплексного інформаційного забезпечення стадій прийняття рішень.

Методологічною основою дослідження є діалектична теорія пізнання, системний підхід до вивчення та удосконалення положень з організації і методики складання фінансової звітності, а також аналізу її показників для задоволення інформаційних потреб користувачів.

Інформаційною базою дослідження Закони України, нормативно-правові акти міністерств та відомств України, статистичні дані, дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ», а також навчальна література та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження тощо.

Результати та значимість роботи полягають у розробці організаційно та

методичних положень щодо вдосконалення формування та аналізу фінансової звітності підприємства, зокрема:

удосконалено:

– методичний підхід до формування облікової політики в частині складових інформаційного забезпечення про доходи та витрати, що дає можливість оптимізувати організаційне забезпечення бухгалтерського обліку та методику облікового відображення доходів і витрат у фінансовій звітності підприємства;

– підхід до проведення аналізу фінансового стану підприємства на підставі врахування фінансових показників, що дасть змогу максимально швидко та всебічно оцінити фінансовий стан підприємства.

Набули подальшого розвитку:

– сутність поняття «фінансова звітність», як самостійна система подання даних у вигляді сукупності реєстрів генералізованих (зведених, згрупованих, узагальнених) показників за певний період, що характеризують статику та динаміку об'єктів бухгалтерського обліку з метою одержання користувачем узагальненої інформації про підприємство;

– класифікацію фінансової звітності на підставі визначення наступних класифікаційних ознак: за обсягом, за рівнем спеціалізації, за користувачами з метою отримання повної та об'єктивної інформації для прийняття управлінських рішень;

Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності та оперативності відображення інформації у звітах, для висвітлення для зовнішніх користувачів та майбутніх партнерів певної інформації. Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить забезпечити адекватне відображення отриманих результатів діяльності у звітності сучасним умовам господарювання, своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом.

Основні результати дослідження, що викладені у кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну

оцінку на XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях: 2022» та Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Сталий розвиток економіки на засадах ресурсоефективності» держави (2022 р.). Крім того, питання формування фінансової звітності підприємства було розглянуто в статті та розміщено у збірнику статей молодих вчених «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства» (випуск 7, 2022р.)

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 111 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Економічна сутність фінансової звітності та її роль в інформаційному забезпеченні прийняття рішень

«Процеси глобалізації та інтеграції, поява транснаціональних компаній, розвиток міжнародного фондового ринку, інші сучасні соціально-економічні перетворення світового господарства суттєво впливають і змінюють суть та призначення фінансової звітності.

В сучасному світі вона відіграє до того суспільно значущу роль, що економіка інформаційного суспільства не може працювати ефективно. Не дивлячись на це, думки вчених щодо значення фінансової звітності часто виступають абсолютно протилежними. Для більш детального розуміння її сутності, з'ясування місця в інформаційній системі ринкового середовища та визначення впливу на рішення користувачів необхідно достеменно вивчення та глибоке дослідження у цьому напрямі» [36, с. 128].

«Сьогодні саме звітність є елементом інфраструктури ринкової економіки, реальним засобом комунікації, з допомогою якого менеджери різних рівнів мають змогу формувати стратегію і тактику розвитку підприємства. Саме на підставі даних фінансової звітності можна оцінити майновий стан, результати діяльності та економічний потенціал суб'єкта господарювання, прогнозувати майбутні грошові потоки та визначати вектори його розвитку, приймати ефективні управлінські рішення» [2, с. 55].

Фінансова звітність як основний елемент бухгалтерського обліку, що надається зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень, завжди притягувала та й надалі буде притягувати увагу вчених та практиків,

бо тільки вона може дати повний перелік необхідної інформації для подальшої оцінки та аналізу діяльності підприємства.

«Проблемам формування показників фінансової звітності та їх аналітичної оцінки присвячені праці вітчизняних науковців, зокрема: Ф. Бутинця, С. Голова, В. Костюченко, Я. Крупки, Т. Кучеренко, М. Пушкаря, Н. Ткаченко, П. Хомина, М. Чумаченка. Низку важливих аспектів зазначеної тематики розкрито у роботах зарубіжних вчених-економістів: Х. Андерсена, Р. Бола, Т. Варфілда, Д. Кіесо, Д. Колдуелла, Б. Нідлза, Д. Панкова, Я. Соколова» [24].

Проаналізувавши спеціалізовану економічну літературу, можна зрозуміти, що відсутній єдиний підхід до трактування фінансової звітності підприємства. Вітчизняні та зарубіжні вчені асоціюють її з різними поняттями, а саме: елемент методу бухгалтерського обліку, документ, система показників, бухгалтерська звітність, інформація, інформаційна модель підприємства.

Система інформаційного забезпечення обґрунтування та прийняття рішень являє собою безперервний та цілеспрямований добір необхідних інформаційних показників, що використовуються для здійснення оцінки, аналізу, планування, а також підготовки відповідних управлінських рішень за всіма напрямками фінансово-господарської діяльності підприємства (рис. 1.1).

«У відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів.

Таке переосмислення мети бухгалтерської фінансової звітності спричинено тим, що головними користувачами стають інвестори і кредитори.

Розуміння ролі і місця бухгалтерської фінансової звітності в даній системі сприяє ефективній її реалізації, а також визначенню структури і

змісту звітних форм» [8, с. 112].

Рисунок 1.1 – Місце бухгалтерської фінансової звітності в системі інформаційного забезпечення обґрунтування і прийняття рішень

Дана система розкриває склад інформації, що використовується користувачами та формується із зовнішніх джерел і характеризує зовнішнє середовище.

«Статистичні дані фінансового характеру – це система показників, що характеризують загальноекономічний розвиток країни, окремих галузей, підприємств. Показники даного блоку формуються на основі даних державної статистики.

Фінансова інформація довідкового характеру – це система показників, що характеризують кон’юнктуру фінансового ринку і формуються на основі публікацій періодичних комерційних видань, фондової і валютної біржі, а також з електронних джерел інформації.

Фінансова інформація регулятивно-інструктивного характеру включає систему показників, що визначають особливості державного регулювання фінансової діяльності як підприємств так і галузі в цілому. Така інформація

формується на основі законодавчо-нормативних актів, затверджених державними органами управління різних рівнів» [30, с. 274].

У процесі поточного та оперативного управління фінансовою діяльністю підприємства використовується внутрішня бухгалтерська звітність, показники якої характеризують склад і величину витрат, доходів і фінансових результатів окремих підрозділів підприємства. Формування системи показників внутрішньої бухгалтерської звітності здійснюється за даними бухгалтерського обліку.

«Фінансова інформація нормативно-планового характеру – це система, показники якої дозволяють здійснювати поточний та оперативний контроль за фінансовою діяльністю. До складу цього блоку включаються дані фінансових планів, внутрішні нормативи, що регулюють фінансовий розвиток підприємства.

Центральне місце в системі інформаційного забезпечення належить бухгалтерській фінансовій звітності, показники якої характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства. Інформація бухгалтерської фінансової звітності використовується заінтересованими користувачами в процесах фінансового аналізу, планування та розробки фінансової стратегії та тактики по основним напрямкам господарської діяльності» [5, с. 48].

Традиційно звітність розглядають як один із елементів методу бухгалтерського обліку поряд із документацією, інвентаризацією, оцінкою, калькуляцією, рахунками, подвійним записом і балансом. Проте, чимало науковців не поділяють такого підходу. Зокрема «Д. Панков навпаки наголошує на пріоритетності звітності над обліком, а П. Хомин підкреслює, що звітність є самостійною системою подання даних, необхідних для інформаційного забезпечення менеджменту і в жодному разі не може вважатись складовим елементом (прийомом) бухгалтерського обліку» [32, с. 265].

За Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» фінансова звітність – «це бухгалтерська звітність, що містить

інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємств за звітний період» [54].

Таке визначення не характеризує фінансову звітність у повному обсязі та є більш звуженим, оскільки не виражає сутність та зміст поняття, а лише описує її прояв та походження.

Н. Чебанова і Т. Чупир під фінансовою звітністю розуміють «документи, що містять інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, про рух грошових коштів підприємства за звітний період» [66, с. 43]. Натомість Н. Ткаченко «характеризує фінансову (бухгалтерську) звітність як сукупність форм звітності, складених на основі даних обліку з метою одержання користувачем узагальненої інформації про підприємство» [62, с. 511]

А. Малишкін пропонує розглядати фінансову звітність як «своєрідну інформаційну модель господарюючого суб'єкту» [45]. Оригінальним та інформативним є визначення М. Пушкаря, який під фінансовою звітністю розуміє «сукупність реєстрів генералізованих (зведених, згрупованих, узагальнених) показників за певний період, що характеризують статистику та динаміку об'єктів бухгалтерського обліку» [56]. Досить комплексно розкриває суть фінансової звітності В. Андрієнко як «систему узагальнюючих показників бухгалтерського обліку, структурованих у формі звітності, які надають користувачам інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та зміни у власному капіталі підприємства за звітний період для прийняття цими користувачами відповідних рішень» [1, с. 154].

Перелічені визначення фінансової звітності здебільшого вузько орієнтовані на конкретні дані про фінансовий стан і діяльність підприємства. Однак, вони не до кінця описують зміст інформації, яку користувачі при необхідності можуть отримати із фінансової звітності.

Аналізуючи визначенні поняття «фінансова звітність», вітчизняні науковці займають позиції формального підходу, закріпленого Законом

України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

На підставі проведеного дослідження в роботі запропоновано власне визначення економічної сутності фінансової звітності, яку пропонується розглядати як самостійну систему подання даних у вигляді сукупності регістрів генералізованих (зведених, згрупованих, узагальнених) показників за певний період, що характеризують статистику та динаміку об'єктів бухгалтерського обліку з метою одержання користувачем узагальненої інформації про підприємство.

«Основна мета складання фінансової звітності – надати користувачам для прийняття рішень повну, правдиву та неупереджену інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та зміни у власному капіталі підприємства, яка необхідна для прийняття рішень щодо:

- участі в капіталі підприємства;
- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- об'єктивної оцінки якості управління;
- здатності підприємства своєчасно виконувати зобов'язання;
- забезпеченості зобов'язань підприємства;
- визначення суми дивідендів;
- регулювання діяльності підприємства та ін.» [31].

Тому дуже важливо правильно та своєчасно відображати облікові операції підприємства, зокрема безпомилково вести обліково-аналітичну роботу з відображення доходів і витрат, у визначені терміни складати та подавати звітність зацікавленим користувачам як зовнішнім так і внутрішнім.

Для більш повного та кращого дослідження та збільшення ефективності подання фінансових звітів слід класифікувати звітність за певними ознаками. У той же час класифікація фінансової звітності створює можливості застосування інструментарію, щодо його управління.

«Розвиток фінансової системи потребує приділяти більше уваги і

розробляти нові ознаки для класифікації фінансової звітності. Аналіз публікацій дав змогу виявити такі недоліки: назви деяких ознак не дозволяють визначити їх джерело, через що складно його оцінити; надмірна деталізація веде до того, що підвищується роль незначних ознак і ускладнюється практичне використання класифікацій.

Для усунення недоліків існуючих класифікацій необхідно уточнити назви окремих видів фінансової звітності, керуючись при цьому наступними вимогами: чіткість, індивідуальність і стислість» [40].

Проаналізувавши та узагальнивши підходи щодо класифікації різних авторів запропоновано класифікацію фінансової звітності (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Пропонована класифікація фінансової звітності

№	Класифікаційна ознака	Структурні складові
1	2	3
1	За обсягом	- повна, - коротка, - зведена
2	За рівнем спеціалізації	- загальна, - спеціалізована
3	За обсягом показників	- консолідована, - зведена
4	За способом відправки	- поштовою, - відправляється за допомогою електронної пошти
5	За складом	- місячна, - річна, - квартальна
6	За користувачами	- фінансова, - податкова, - статистична
7	За терміном подання	- нормативна, - строкова
8	За ступенем узагальнення	- первинна, - зведена
9	За характером спрямування	- внутрішня, - зовнішня
10	За тривалістю	- проміжна, - річна
11	За часом складання	- позмінна, - щоденна, - тижнева, - декадна, - місячна

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
12	За видами	- бухгалтерська, - статистична, - оперативна

Отже, в результаті уточнено класифікаційні ознаки та їх структурні складові, а саме виокремлено наступні: за обсягом, за рівнем спеціалізації, за обсягом показників, за способом відправки, за складом, за користувачами, за терміном подання, за ступенем узагальнення, за характером спрямування, за тривалістю, за часом складання, за видами.

Таким чином, «наведена класифікація є узагальненням та систематизацією зазначених підходів до класифікації фінансової звітності. На відміну від існуючих вона відрізняється: повнотою побудови – дозволяє охопити основні фактори, які впливають на фінансову звітність; чіткістю назви ознак – припускає можливість швидко встановити його джерело, що значно полегшує керування конкретним видом розрахункових операцій» [1].

Статтею 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність і Україні» визначено, що «користувачі фінансової звітності – фізичні або юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємств для прийняття відповідних рішень» [54].

«Сторони, зацікавлені в інформації про діяльність підприємства, в ринкових умовах можна поділити на дві основні категорії: внутрішні та зовнішні користувачі.

Серед внутрішніх користувачів інформаційних ресурсів фінансової звітності господарюючих суб'єктів, які виконують функції менеджменту й безпосередньо зацікавлені в їх ефективній діяльності, слід виділити: власників, виконавчі органи управління і трудовий колектив підприємств.

У показниках фінансової звітності також зацікавлене широке коло зовнішніх користувачів, яких можна поділити на три групи» [21] (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Зовнішні користувачі фінансової звітності

Група 1	Група 2	Група 3
Користувачі інформації, які безпосередньо зацікавлені в ефективній господарській діяльності підприємств	Суб'єкти, які мають не прямий інтерес до фінансового стану респондентів, а використовують її показники для оцінювання економічної політики держави та прийняття управлінських рішень у сфер регулювання діяльності економічних систем	Суб'єкти, які не мають фінансового інтересу до респондентів. Вони використовуючи інформаційні ресурси фінансової звітності, здійснюють задоволення власних потреб або визначають її як об'єкт господарської діяльності
Потенційні інвестори; кредитори; споживачі об'єктів господарської діяльності підприємств; громадськість; органи державної податкової служби	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку; органи державної статистики; місцеві органи державної влади	Науково-дослідні установи і навчальні заклади освіти; аудитори і суб'єкти господарювання з надання інформаційних послуг

У п.1. ст.14 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність і України» вказані користувачі, яким підприємства зобов'язані подавати квартальну та річну фінансову звітність. До таких користувачів відносяться:

- «– органи, до сфери управління яких належать підприємства;
- трудові колективи (на їх вимогу);
- власники (засновники) підприємства» [54].

Розглянемо детально інтереси усіх споживачів фінансової звітності. «Одна з основних категорій користувачів звітності підприємств – представники державної влади, що здійснюють ті чи інші функції держави. Для органів державної влади звітність підприємств служить базою для прийняття рішень в частині управління галуззю, майном держави, створення єдиної інформаційної бази виконання фіскальних функцій. Роль звітності в цьому випадку має превалюючий характер у забезпеченні інформацією державних органів, але звітність є не єдиним джерелом отримання інформації. Державні органи з метою виконання своїх функцій можуть створювати додаткові форми звітності, як дають

зможу отримати інформацію про підприємство в потрібному для них розрізі більш детально, ніж у типових формах звітності. До таких форм можна віднести форми статистичного обліку, податкові декларації, спеціалізовані форми звітності для підприємств різних галузей господарювання. Крім того, при необхідності, державні органи влади можуть отримати більш детальну інформацію, що не відображається у звітності за допомогою запитів, перевірок, ревізій тощо. Облікова політика в цьому випадку дає змогу, з одного боку, дати більш правдиву інформацію про стан справ на підприємстві, з іншого – сформувати оптимальну податкову базу для сплати податків.

Наступна категорія користувачів – державні позабюджетні фонди – має, на мій погляд, деяку схожість з попередньою групою. Основна мета роботи державних позабюджетних фондів – поповнення і розподіл єдиних державних фондів, створення яких має соціальне державне значення. У цьому контексті представники таких органів зацікавлені в інформації, поданій у звітності для більш повної інформованості про фінансове та майнове становище на підприємстві, про склад і чисельність трудових ресурсів, залучених у виробництво. Облікова політика в цьому випадку великої ролі не відіграє, оскільки мало впливає на нарахування заробітної плати і, відповідно, на розмір відрахувань у позабюджетні фонди на підприємстві.

Працівників підприємства інформація, подана у звітності, може зацікавити як гарант роботи цього підприємства в майбутньому, що, у свою чергу, дає стабільну роботу, відсутність скорочення робочих місць, гідну заробітну плату. Облікова політика в цьому випадку буде впливати на фінансову звітність як інструмент формування цієї звітності. Для користувачів цієї категорії, на мою думку, такий факт не буде мати кардинального впливу, оскільки працівники підприємства знають про реальний стан речей.

Категорія користувачів, яка включає в себе покупців і замовників

продукції, робіт, послуг зацікавлена в даних фінансової звітності в контексті стабільності роботи підприємства і тривалості стосунків з таким підприємством. Фінансова звітність для цієї категорії користувачів, як правило, виступає єдиним джерелом інформації про діяльність підприємства. У цьому випадку вплив облікової політики на фінансову звітність є важливим чинником, оскільки оптимально сформовані показники звітності дають змогу підприємству залучати нових покупців і укласти тривалі договори.

Постачальники та підрядники являють собою одну з найбільш зацікавлених категорій користувачів фінансової звітності. Тривала співпраця з постійними постачальниками для підприємств є запорукою виробничої стабільності. Таким чином, для підприємства дуже важлива думка, яку можуть скласти про нього представники постачальників і підрядників. У цьому випадку облікова політика як інструмент формування показників фінансової звітності обов'язковий.

Комерційні банки, як і постачальники, є однією з найбільш привабливих груп користувачів фінансової інформації для підприємств. Це пов'язано з необхідністю залучення у виробничий цикл додаткових ресурсів, зокрема капіталу. Комерційні банки є групою користувачів, які найбільш часто вдаються до використання фінансової звітності як до інформаційної бази для оцінювання майнового й фінансового стану підприємств. Це пов'язано з тим, що робота з комерційними банками є виробничою необхідністю і являє собою найбільш звичний і доступний варіант залучення фінансових коштів. Звітність підприємства, сформована за допомогою облікової політики, є фінансовою картиною, за результатами оцінювання якої буде вирішено питання про надання чи ненадання кредиту.

Власники підприємств прямо зацікавлені в тому, щоб їх майно давало прибуток і виправдовувало вкладений у нього капітал. При цьому одним із основних джерел отримання інформації про діяльність і фінансовий стан цього майна є фінансова звітність. Розрахунок

показників фінансового аналізу в цьому випадку дасть їм змогу отримати більш повне уявлення про стан справ на підприємстві. Показники фінансової звітності, що використовуються в такому аналізі, мають формуватися з погляду оптимальності розрахованих показників.

Інвесторами підприємств можуть виступати найрізноманітніші групи юридичних і фізичних осіб. Формування фінансової звітності в контексті її потенційного вивчення цією групою користувачів таке, що показники головного фінансового документа підприємства повинні бути найбільш привабливими з погляду вкладення грошей і прибутковості» [29].

Огляд інтересів основних категорій користувачів фінансової звітності, поданий у дослідженні, дає змогу ранжувати їх з урахуванням того, для кого в першу чергу необхідно формувати показники звітності, а для кого – у другу і т. д.

Цей ранжований ряд можна відобразити таким чином (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Ранжований ряд зацікавлених користувачів звітності

№	Категорія користувачів	Причина присвоєння рангу
1	2	3
1	Інвестори	Оптимально подана у звітності інформація про підприємство дасть змогу залучити інвесторів, що призведе до додаткового вливання капіталу у виробництво та розширення діяльності. Основним джерелом інформації для інвесторів є фінансова звітність
2	Комерційні банки	Залучення фінансових коштів на умовах довгострокового або короткострокового кредитування дасть змогу підприємствам здійснювати поточну діяльність та розширене відтворення. Основним джерелом інформації для банків є фінансова звітність. Але можливі додаткові запити працівників банку
3	Власники підприємств	Рішення власників підприємства можуть призвести до додаткового вливання капіталу, а можуть, навпаки, до відволікання капіталу з виробництва. Фінансова звітність є джерелом інформації про господарство, але не єдиним. Це залежить від складу власників та розміру підприємства

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
4	Постачальники та підрядники	Укладання тривалих контрактів, яке призводить до стабільності у виробництві. Фінансова звітність може вивчатися при укладанні договорів, але основою контрактів, що укладаються є репутація підприємства
5	Покупці та замовники	Укладання тривалих контрактів і освоєння нових сегментів ринку. Фінансова звітність може вивчатися, але головним чинником у цьому випадку виступає закон попиту і пропозиції
6	Держава та позабюджетні фонди	Оптимально сформована фінансова звітність дає змогу оптимізувати податкові та соціальні виплати і отримувати від держави підтримку у певних питаннях. Звітність є одним із джерел інформації про підприємство поряд з іншими звітами
7	Робітники підприємств	Гарні фінансові та соціальні показники дають змогу за необхідності залучити додаткові трудові ресурси. Звітність може використовуватися як джерело інформації, але, як правило, це рідкісне явище

«За своїм призначенням фінансова звітність є інформаційними ресурсом і основним первинним носієм важливої облікової інформації для користувачів. Як об'єкт аналітичної діяльності вона використовується ними для прогнозування сценарію розвитку підприємства й прийняття адекватних економічних рішень. І. Капучак, А. Хмелевська вказують, що фінансова звітність є основним елементом інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства, економічними та виробничими процесами на ньому, оскільки забезпечує інформаційні потреби суб'єктів господарювання щодо придбання, продажу та володіння цінними паперами, корпоративними правами, оцінки якості управління, розподілу власності та заробленого прибутку, діагностики фінансової стійкості підприємства, визначення його здатності своєчасно виконувати зобов'язання перед кредиторами» [72].

Авторитетні американські науковці З. Боді та Р. Мертон у своїй праці «Фінанси» виокремлюють важливі економічні функції фінансової звітності.

«Фінансова звітність надає власникам і кредиторам інформацію про поточний фінансовий стан та ефективність господарської діяльності

підприємства за звітний період, є зручним інструментом управління. На її основі можна розробляти основні цільові показники ефективності підприємства, створювати зручні шаблони-моделі для фінансового планування, а також регулювати й обмежувати фінансову політику менеджменту в процесі залучення зовнішніх джерел фінансування, оптимізації структури капіталу, забезпечення стійкості й платоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі» [7].

Фінансова звітність як важливий компонент системи інформаційного забезпечення процесу управління і прийняття рішень користувачами гармонійно поєднується з основними класичними функціями менеджменту (рис. 1.2).

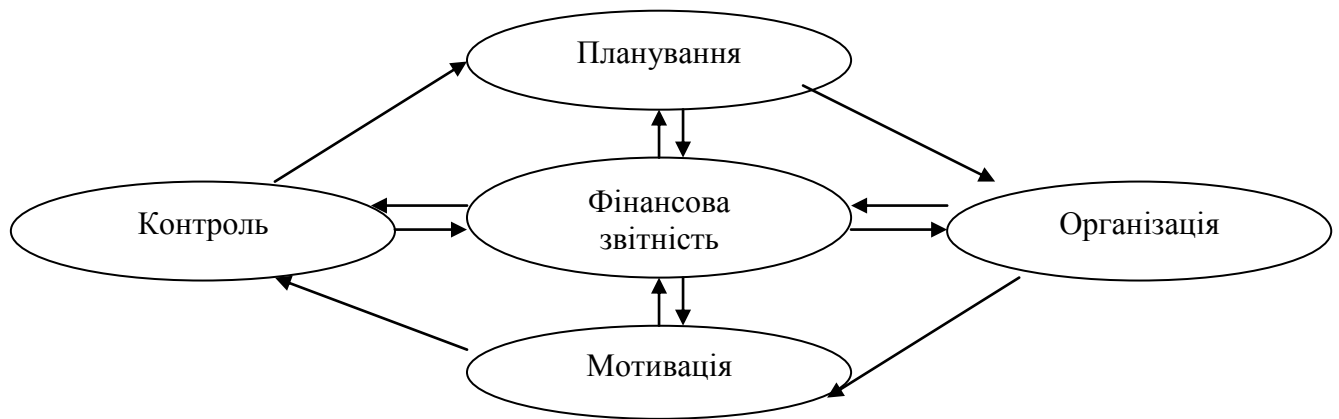

Рисунок 1.2 – Фінансова звітність у системі управління підприємством

У процесі планування дані фінансової звітності використовуються для обґрунтування цілей і напрямів роботи, формування базових та моделювання планових показників фінансово-господарської діяльності підприємства.

На стадії організації роботи вона впливає на процес збору первинних даних про факти господарського життя, методи й процедури їх обробки у системі фінансового обліку. Відбувається деталізація завдань, процесів, окреслення інформаційних вимог на виробничому рівні і щодо функцій

працівників облікової служби. Також фінансова звітність є засобом стимулювання і обмеження фінансової політики менеджменту. З її використанням здійснюють моніторинг, контроль, аналіз й оцінку досягнутих результатів та адекватні коригувальні дії.

«У ринковій економіці фінансова звітність слугує засобом регулювання ринку цінних паперів, переливу капіталів із менш привабливих сфер діяльності у більш привабливі, що сприяє економічному оздоровленню через розподіл фінансових ресурсів. На думку М. Пушкаря, її можна вважати одним із інститутів суспільства, який забезпечує функціонування економіки країни» [15].

1.2 Нормативні основи формування фінансової звітності

В умовах постійних змін, зростання глобалізаційних процесів поступово відбуваються зміни в обліку, а складання звітності наближається до міжнародної системи. На сьогодні вже багато підприємств України складають фінансову звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), які переважно визначають методи оцінювання й підходи до подання інформації у фінансовій звітності.

«МСФЗ не є домінуючими над законодавчими актами будь-якої країни. Однак вони сприяють гармонізації та поліпшенню фінансової звітності для всіх країн. Вони можуть використовуватися в якості базових вимог різними країнами, які розробляють власні національні стандарти; в якості національних стандартів; різними суб'єктами підприємницької діяльності на вимогу відповідних органів (Світового банку, фондовими біржами, Європейської комісії тощо).

Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року №73 затверджено НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», де

визначено склад та елементи фінансової звітності. Однак запропоновані зміни не змогли усунути ряд розбіжностей у нормативно-правовому полі, методиці заповнення форм. Знову наявні розбіжності в теорії й практиці складання та подання фінансової звітності. Однак перші суттєві кроки наближення до міжнародної стандартизації фінансової звітності для багатьох підприємств зроблено» [34].

Розглянемо їх. Для початку подамо комплектність річної фінансової звітності за НП(С)БО 1 (табл.1.4).

Таблиця 1.4 – Комплектність річної фінансової звітності суб'єктів господарювання

Категорія підприємств	Склад звітності
1	2
Усі юридичні особи (окрім банків і бюджетних установ, суб'єктів малого підприємництва та представництв іноземних суб'єктів госпдіяльності), які повинні подавати фін звітність (у т.ч. і підприємства, які зобов'язані або самостійно обрали складання фінзвітності за МСФЗ)	Індивідуальна фінансова звітність: - звіт про фінансовий стан (ф. №1); - звіт про сукупний дохід (ф. №2); - звіт про рух грошових коштів (ф. №3); - звіт про власний капітал (ф. №4); - примітки до річної фінансової звітності; - додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»
	Консолідована фінансова звітність: - звіт про фінансовий стан (ф. №1-к); - звіт про сукупний дохід (ф. №2-к); - звіт про рух грошових коштів (ф. №3-к та 3-кн); - звіт про власний капітал (ф. №4-к); - примітки до річної фінансової звітності; - додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»
Суб'єкти малого підприємництва (крім одиниць IV групи та суб'єктів малого підприємництва, які відповідають критеріям п.154.6 Податкового кодексу України (ПКУ), так звані нульовики) та представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності	Фінансовий: звіт суб'єкта малого підприємництва у складі (абзаци 3, 4 п. 2 р. I П(С)БО 25); - баланс (ф. №1 – м); - звіт: про фінансові результати (ф. №2 – м)

Продовження таблиці 1.4

1	2
Єдинники IV групи та суб'єкти малого підприємництва, які відповідають критеріям п.154.6 Податкового ПКУ, (так звані нульовики)	Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва у складі (абз. 6 п. 2 І П(С)БО 25): - балансу (ф. №1 – мс); - звіту про фінансові результати (ф. №2 – мс)
МСФЗшники – суб'єкти малого підприємництва, яких визначено ч. 3 ст. 55 ГКУ	Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва у складі п. 1 р. І П(С)БО 25); - балансу (ф. №1 – м); - звіту про фінансові результати (ф. №2 – м)

За П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (п. 3) визначено такі види звітності:

«– бухгалтерська звітність – це звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів;

– фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період» [28].

«Фінансова звітність підприємств являє собою систему узагальнених показників, які характеризують підсумки фінансово-господарської діяльності підприємства за минулий період (місяць, квартал, рік). Вона складається шляхом підрахунку, групування і спеціальної обробки даних поточного бухгалтерського обліку і є завершальною його стадією.

У звітності необхідно дотримуватися органічної єдності показників, які в ній відображені» [43].

«Мета складання будь-якої звітності підприємства – це надання необхідної інформації для прийняття рішень.

Мета бухгалтерського обліку та фінансової звітності визначена ст. 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та п. 4 П(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про

фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства» [28].

Основні вимоги, що висуваються до звітності, наведені на рисунку 1.3.

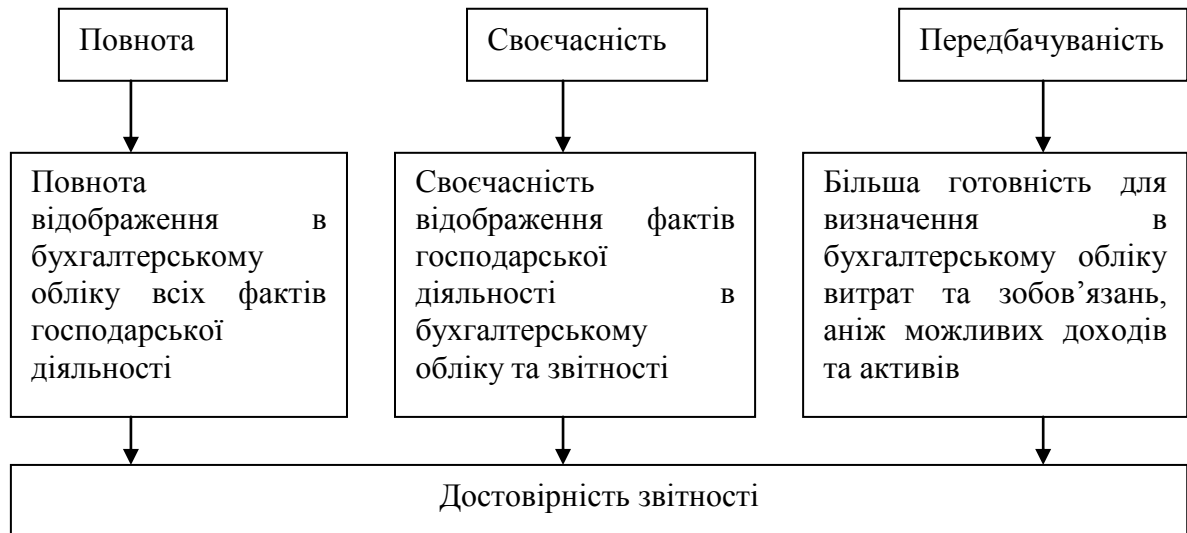

Рисунок 1.3 – Основні вимоги до фінансової звітності

Таким чином, фінансова звітність підприємства повинна задовольняти інформаційні потреби користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Нормативними документами щодо формування саме фінансової звітності є:

- методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: (щодо звітності, починаючи з 1-го кварталу 2013 р.);
- методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України № 476 від 11.04.2013 р. (щодо звітності, починаючи з 1-го кварталу 2013 р.);
- НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України № 628 від 27.06.2013 р. (щодо звітності, починаючи з 1-го кварталу 2013 р.);
- Про примітки до річної фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України № 302 від 29.11.2000 р. (зі змінами та доповненнями);

- П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» (щодо звітності по 2012 р. включно);
- П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал» (щодо звітності по 2012 р. включно);
- П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»;
- П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств»;
- П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність»;
- П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»;
- П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»;
- П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами».

«Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова звітність представляє собою комплекс показників, яким притаманні як логічний, так і інформаційний взаємозв'язок. Логічний взаємозв'язок полягає у взаємодоповненні та взаємній кореспонденції розділів та статей звітних форм. Регулярність формування на підприємствах стандартної звітності дає змогу проводити аналіз оперативно, без витрачання додаткових зусиль на пошук інформації. Крім цього можна говорити про динаміку показників, про визначення загальних тенденцій розвитку підприємства. Окрім перерахованих форм, необхідно мати додаткову інформацію про підприємство, яку не завжди можна виділити з фінансових звітів. Зміст та обсяг інформації визначається характерними особливостями галузі або конкретного підприємства» [65].

Фінансова звітність складається з:

- балансу (звіту про фінансовий стан) (Форма 1);
- звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) (Форма 2);
- звіту про рух грошових коштів (Форма 3);
- звіту про власний капітал (Форма 4);
- приміток до фінансової звітності;

– інформації за сегментами.

Призначення кожної з форм фінансової звітності відображено у таблиці 1.5 .

Таблиця 1.5 – Призначення форм фінансової звітності підприємств

Форма звітності	Призначення
Форма № 1 «Баланс» (звіт про фінансовий стан)	Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал
Форма № 2 «Звіт про фінансові результати» (звіт про сукупний дохід)	Звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період
Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів»	Звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства у звітному періоді
Форма № 4 «Звіт про власний капітал»	Звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду
Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»	Сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами)

До фінансової звітності включаються показники діяльності філій, представництв, відділень та інших відособлених підрозділів підприємства.

«У балансі (звіті про фінансовий стан) відображаються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства. У випадках, передбачених нормативно-правовими актами, складається окремий баланс. Для складання окремого балансу дані первинних документів про господарські операції філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів, виділених підприємством на окремий баланс, а також про господарські операції, які відповідно до законодавства підлягають відображенню в окремому балансі, заносяться до окремих (відкритих для цього відокремленого підрозділу або для відображення господарських операцій з певної діяльності підприємства) реєстрів бухгалтерського обліку. За даними

окремих реєстрів бухгалтерського обліку складаються окремий баланс і відповідні форми фінансової звітності щодо зазначених господарських операцій. Показники окремого балансу і відповідних форм фінансової звітності включаються до балансу і відповідних форм фінансової звітності підприємства. Особливості складання окремого балансу спільної діяльності визначаються національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності. При складанні балансу та відповідних форм фінансової звітності підприємств з урахуванням показників окремого балансу та відповідних форм окремої фінансової звітності інформація про внутрішньогосподарські розрахунки (взаємні зобов'язання у рівній сумі) не наводиться» [17].

У звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) розкривається інформація про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період.

«У звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. При складанні фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності підприємства можуть обрати спосіб складання звіту про рух грошових коштів за прямим або непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту. Підприємство розгорнуто наводить суми надходжень та видатків, що виникають у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми наводяться окремо у складі відповідних видів діяльності. Внутрішні зміни у складі грошових коштів до звіту про рух грошових коштів не включаються. Негрошові операції (отримання активів шляхом фінансової оренди; бартерні операції; придбання активів шляхом емісії акцій тощо) не включаються до звіту про рух грошових коштів» [9].

«У звіті про власний капітал розкривається інформація про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. У графах

звіту про власний капітал, призначених для наведення складових власного капіталу, зазначаються показники, наведені у розділі I «Власний капітал» балансу. Для забезпечення порівняльного аналізу інформації звіту про власний капітал підприємства повинні додавати до річного звіту звіт про власний капітал за попередній рік» [14].

Підприємства, які відповідно до законодавства застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності і відповідно до міжнародного стандарту фінансової звітності 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» подають першу річну фінансову звітність за міжнародними стандартами, у балансі наводять інформацію на початок і кінець звітного періоду, а також на дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності.

Підприємства, що мають дочірні підприємства, крім фінансових звітів про власні господарські операції зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать підприємства, засновані на державній власності, та органи, які здійснюють управління майном підприємств, заснованих на комунальній власності, крім власних звітів складають та подають зведену фінансову звітність щодо всіх підприємств, що належать до сфери їх управління. Зазначені органи також окремо складають зведену фінансову звітність щодо господарських товариств, акції (частки, паї) яких перебувають відповідно у державній та комунальній власності.

Об'єднання підприємств крім власної звітності складають і подають зведену фінансову звітність щодо всіх підприємств, які входять до їх складу, якщо це передбачено установчими документами об'єднань підприємств відповідно до законодавства.

Усі вимоги до основних форм фінансових звітів будуть прописані у НП(С)БО 1, а самі форми наводяться у його додатках.

НП(С)БО 2 – «містить аналогічні форми для консолідованої

фінансової звітності. Особливу увагу необхідно звернути на те, що на даний момент не скасовано Наказ Мінфіну № 302 від 29.11.2000 р. «Про Примітки до річної фінансової звітності». Таким чином, форма Приміток залишається чинною.

У НП(С)БО 1 визначено мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Норми цього Національного положення (стандарту) застосовуються до фінансової звітності і консолідованої фінансової звітності юридичних осіб (далі – підприємства) усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством» [28].

«НП(С)БО 1 не дає детального опису кожної статті Балансу і Звіту про фінансові результати. Це пов'язано з тим, що розробники нового стандарту прагнули максимально зблизити форми фінансової звітності з нормами МСФЗ. Це може спричинити певні ускладнення для тих підприємств, які не використовують міжнародні стандарти фінансової звітності, оскільки облік багатьох операцій за правилами П(С)БО не збігається з обліком згідно МСФЗ» [22].

Таким чином, Н(П)СБО 1 – це черговий крок назустріч міжнародним стандартам фінансової звітності. Проте, даний стандарт в деяких моментах суперечить як вітчизняному законодавству в сфері регулювання бухгалтерського обліку, так і міжнародним стандартам. .

Також потрібно, щоб додаткова стаття відповідала таким критеріям:

- її інформація є суттєвою;
- оцінку додаткової статті може бути достовірно визначено.

Вагомим аспектом при формуванні звітності є визначення суттєвості інформації, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності (табл. 1.6). «Суттєвість інформації визначається відповідними НП(С)БО або МСФЗ та керівництвом підприємства (п. 3 р. І НП(С)БО 1)» [25]. Критерії суттєвості для визначення статей фінансової звітності відображають в обліковій політиці підприємства.

Таблиця 1.6 – Поріг суттєвості для виокремлення статей фінансової звітності

Назва фінансового звіту	Межа суттєвості для виокремлення статей фінансової звітності
Баланс	До 5 відсотків підсумку балансу або до 15% підсумку класу активів, власного капіталу, класу зобов'язань
Звіт про фінансові результати	До 5% суми чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і або до 25% фінансового результату від операційної діяльності
Звіт про рух грошових коштів	До 5% суми чистого руху грошових коштів від операційної діяльності
Звіт про власний капітал	До 5% розміру власного капіталу підприємства

Значення фінансової звітності не можливо переоцінити, адже це певний підсумок проведеної роботи, результатом якої є або прибуток, або ж невідповідність очікуванням. Для довгострокового функціонування підприємства і отримання доходу, важливою є також перевірка фінансової звітності, за результатами якої можна не лише робити певні висновки по фінансових аспектах, а й перевіряти кваліфікаційний рівень працівників, їхню сумлінність і чесність.

1.3 Критерії оцінки фінансового стану підприємства

«В ринкових умовах господарювання підприємствам необхідно докладати дуже багато зусиль, щоб зберегти конкурентоспроможність, бути прибутковими, платоспроможними і не допустити банкрутства. Функціонування суб'єктів господарювання може здійснюватись успішно лише з допомогою ефективного, розумного і зваженого менеджменту. Проблеми і негативні явища, які виникають у діяльності підприємства зазвичай пов'язані з помилками керівництва в аналітичній роботі, успішне здійснення якої допомагає попередити виникнення практично будь-яких кризових процесів. Отже, запорукою стабільної і рентабельної діяльності

суб'єкта господарювання, що забезпечує сталий розвиток і стійке становище в сучасних умовах, є належно організована система і якісне проведення фінансового аналізу, що має бути головною метою діяльності менеджменту» [42].

В сучасних умовах кожне підприємство повинно чітко орієнтуватись у складному лабіринті ринкових відносин, правильно оцінювати виробничий та економічний потенціал, стратегію подальшого розвитку, фінансовий стан як свого підприємства так і підприємств – партнерів.

«Фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. У найконцентрованішому вигляді фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступень раціональності їх розміщення для здійснення ефективності господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями»[4, с. 12].

Фінансовий стан характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, які необхідні для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

Аналізувати фінансовий стан будь – якого підприємства є нагальною необхідністю. Фінансовий аналіз – це засіб оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності. Фінансовий аналіз може виконуватися як управлінським персоналом самого підприємства, так і будь – яким зовнішнім аналітиком.

«Результати фінансового аналізу використовуються для планування, контролю та прогнозування фінансового стану підприємства. Його мета встановити планомірне надходження грошових коштів і розмістити власні та позичені кошти таким чином, щоб забезпечити нормальне функціонування підприємства, одержання максимального прибутку та ефективного

управління ним, а також запобігання банкрутства.

Головна мета аналізу фінансового стану – своєчасно виявити й усунути недоліки у фінансові діяльності та знаходити резерви поліпшення фінансового стану підприємства і його платоспроможності» [52].

При цьому необхідно вирішити такі завдання:

«– на підставі вивчення взаємозв'язку між різними показниками виробничої, комерційної і фінансової діяльності дати оцінку виконання плану з надходження фінансових ресурсів та їх використання з позиції поліпшення фінансового стану підприємства;

– прогнозування можливих фінансових результатів, тобто прибутку та рентабельності, виходячи з реальних умов господарської діяльності й наявності власних і позикових ресурсів, розроблення моделей фінансового стану за різних варіантів використання ресурсів.

– розроблення конкретних заходів, які спрямовані на ефективніше використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану підприємства» [26, с. 132].

«Комплексна оцінка фінансового стану – це розгляд кожного показника, одержаного в результаті фінансового аналізу, з погляду відповідності його фактичного рівня нормальному для обраного підприємства рівню, ідентифікація чинників, що вплинули на величину показника і визначення необхідної величини показника на перспективу і засобів її досягнення» [20].

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства передбачає визначення його економічного потенціалу, що дає можливість забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі.

Оцінка майнового та фінансово-економічного стану підприємства створює необхідну інформаційну базу для ухвалення управлінських і фінансових рішень щодо проблемних питань та залучення або здійснення інвестицій.

Також комплексний аналіз дає змогу виявити проблемні аспекти

діяльності підприємства і з'ясувати причини, що їх зумовили, проте на його основі дуже складно зробити детальні висновки про фінансовий стан підприємства загалом.

Так, аналіз фінансового стану передбачає проведення аналізу діяльності підприємства за певними напрямками. Ці напрями відрізняються у вітчизняній практиці та зарубіжному досвіді, що представлено на рис. 1.4

Рисунок 1.4 – Напрями проведення аналізу фінансового стану підприємства

Основні показники (коефіцієнти), що характеризують фінансовий стан підприємства, можна об'єднати в такі три групи:

- «– показники ділової активності (оборотності);
- показники платоспроможності (фінансової стійкості);
- показники ліквідності (поточної платоспроможності)» [69].

Так, систематизуємо показники комплексної оцінки фінансового стану

підприємства у табл. 1.7.

Таблиця 1.7 – Перелік основних індикаторів оцінки фінансового стану підприємства

Показники рентабельності	Показники ліквідності	Показники фінансової Незалежності	Показники ділової активності
1	2	3	4
– рентабельність активів	– коефіцієнт покриття	– коефіцієнт автономії	– коефіцієнт оборотності активів
– рентабельність капіталу	– коефіцієнт швидкої ліквідності	– коефіцієнт маневреності власного капіталу	– коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
– рентабельність виробництва продукції	– коефіцієнт абсолютної ліквідності	– коефіцієнт фінансового леввериджу	– коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
			– коефіцієнт оборотності виробничих запасів
– рентабельність власного капіталу	– співвідношення коротко-строкової дебіторської та кредиторської заборгованості	– коефіцієнт фінансової стійкості	– коефіцієнт оборотності власного капіталу
– рентабельність реалізованої продукції		– коефіцієнт фінансової Стабільності	– коефіцієнт оборотності основних засобів

Взаємозв'язок усіх перерахованих показників представлено на рис. 1.5.

Самі по собі фінансові коефіцієнти несуть не дуже багато інформації, тому для одержання на їх основі висновків про стан підприємства необхідно зіставити аналітичні показники по окремих підприємствах із деякими нормативними чи середньостатистичними показниками.

«У світовій практиці широко використовують нормативні значення, визначені на основі чималої багаторічної практики аналізу діяльності підприємства. На жаль, сьогодні в Україні звернутися до аналогічної

практики немає можливості. З іншого боку, використовувати для оцінки в умовах України (умовах нерозвиненого вітчизняного фондового ринку, поширення «тіньового» сектора) набір індикаторних показників, що використовуються за кордоном, неможливо через те, що вони відбивають зовсім інше середовище господарювання» [50].

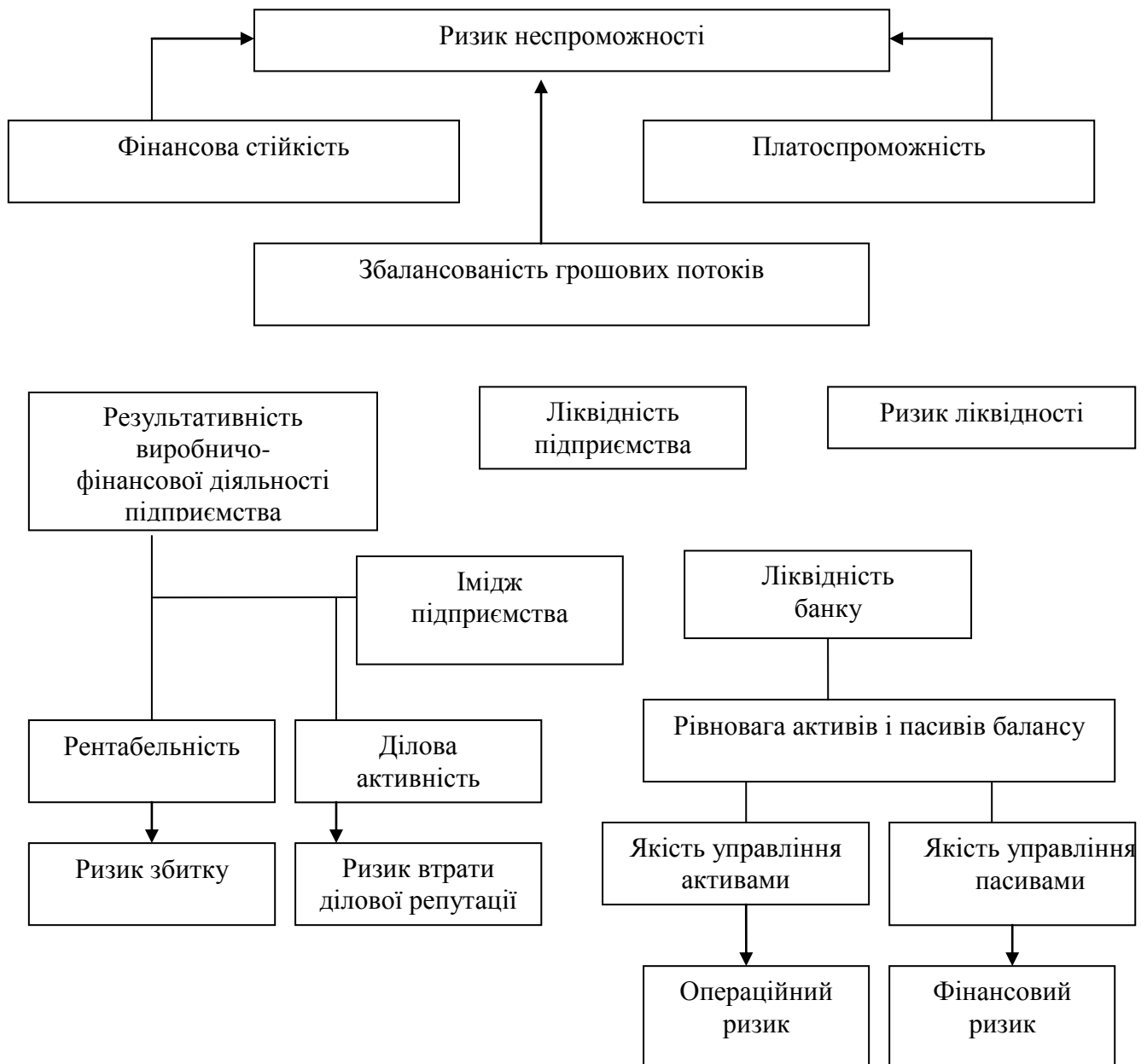

Рисунок 1.5 – Структурно-логічна модель аналізу фінансового стану підприємства

Тому доцільно порівнювати фінансові показники, що

характеризують діяльність підприємства, не з нормативними значеннями, а із:

- середніми значеннями аналогічних показників, розрахованими для сукупності підприємств кожної галузі, які виробляють основну частку її продукції;
- середніми значеннями таких показників, визначеними в цілому по всьому обсягу випуску відповідної галузі;
- значеннями показників, рекомендованих у працях українських дослідників, які відповідають вимогам безпечного функціонування;
- показниками діяльності найкращих підприємств тощо.

Недосконалість методів оцінки фінансового стану підприємства – не єдина проблема сьогодення. На сьогоднішній день також існують складності проведення аналізу фінансового стану, що обумовлено нестабільністю економіки, кризовим станом та політичною невизначеністю.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ПОЛПРОЕКТ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» здійснює свою діяльність на підставі Статуту та інших установчих документів у відповідності до ст.57 Господарського кодексу України, Законів України «Про господарські товариства», «Про власність» та іншого чинного в Україні законодавства.

Мета створення ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» – отримання прибутку, досягнення цілей виробництва, торгівельної та посередницької діяльності, виконання робіт та надання послуг, здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Основні види діяльності:

- реалізація систем кондиціонування;
- зовнішньоекономічна та зовнішньоторговельна діяльність;
- виконання робіт по сервісному обслуговуванню та ремонту обладнання.

ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» імпортує на Україну устаткування і системи промислової фільтрації повітря таких відомих виробників як:

- ComrAir (Німеччина);
- Drytec (Бельгія);
- Cameron (США).

Не дивлячись на важку економічну ситуацію, колектив фірми зберіг свій кадровий потенціал і забезпечує надання висококваліфікованої допомоги у рішенні наступних проблем:

- удосконалення діючого парку кондиціонерів;

- ремонт діючого устаткування, включаючи капітальний ремонт;
- аналіз діючих систем кондиціонування повітря, розробка і реалізація пропозицій по підвищенню надійності і значному зменшенню енергоспоживання;
- вібродіагностичне обстеження кондиціонерів, виявлення несправностей на ранній стадії їх розвитку, прогнозування технічного стану.

ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» забезпечує постачання, сервісне обслуговування, запасні частини і матеріали практично для всіх видів кондиціонерів. Основні країни, з яких імпортується продукція – Німеччина, США, Великобританія, Бельгія, Італія, Франція, Туреччина.

У відповідності з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99р. №996-XIV на підприємстві був прийнятий Наказ № 962 «Про організацію бухгалтерського обліку» від 31.12.2018 року. У наказі містяться основні принципи ведення обліку, вказується основні і не основні види діяльності підприємства, перераховуються первинні документи і реєстри, в яких ведеться бухгалтерський облік, а також особи відповідальні за виконання даного наказу.

Важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання на вітчизняних підприємствах відіграє аналіз фінансового стану підприємств, який віддзеркалює відбір, оцінку та інтерпретацію фінансових, економічних та інших даних, що впливають на процес прийняття інвестиційних та фінансових рішень.

Фінансовий стан підприємства на конкретну звітну дату характеризує ступінь його забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами для здійснення господарської діяльності, раціональність їх розміщення та ефективність використання. Задовільний фінансовий стан підприємства впродовж тривалого часу (трьох – п'яти років) засвідчує про фінансову стабільність суб'єкта господарювання на ринку товарів і послуг.

На рисунку 2.1 та у таблиці 2.1, що наведені нижче, міститься

інформація щодо виконання робіт по сервісному обслуговуванню та ремонту обладнання.

На даній діаграмі відображені витрати, які складають більше 5% від собівартості реалізованих робіт по сервісному обслуговуванню та ремонту обладнання.

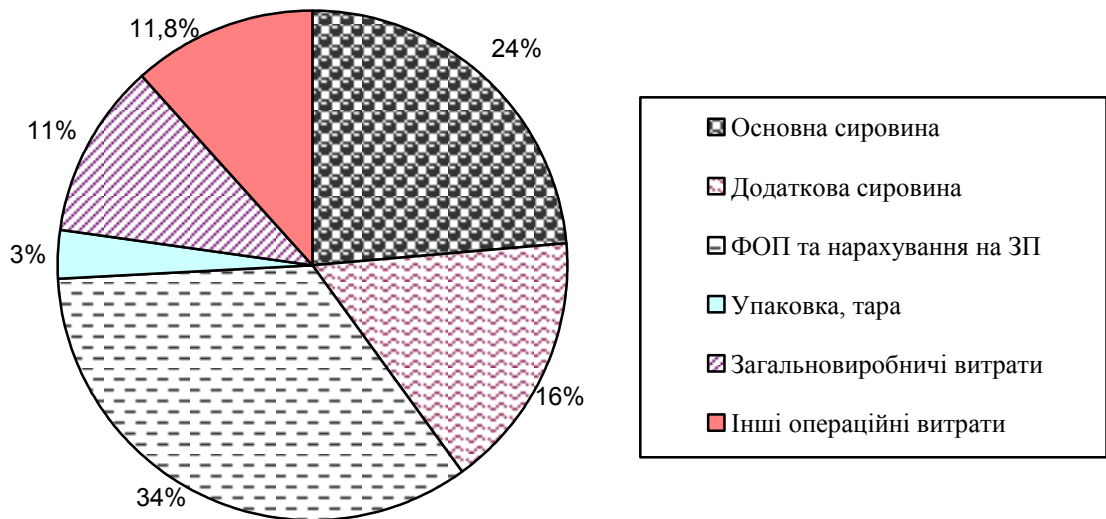

Рисунок 2.1 – Інформація про собівартість реалізованих робіт по сервісному обслуговуванню та ремонту обладнання.

Як зазначено на рисунку найбільшу частку займають витрати на ФОП та нарахування на заробітну плату, а найменшу складову займають витрати на упаковку та тару.

Таблиця 2.1 – Інформація про роботи по сервісному обслуговуванню та ремонту обладнання.

№ з/п	Основний вид продукції	Обсяг виконаних робіт по сервісному обслуговуванню та ремонту обладнання.			Обсяг реалізованих робіт по сервісному обслуговуванню та ремонту обладнання.		
		у натуральній формі	у грошовій формі (тис.грн)	у відсотках до всієї виробленої продукції	у натуральній формі	у грошовій формі (тис.грн)	у відсотках до всієї виробленої продукції
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Основні запасні	948,7 т	15316,8	14,15	954,5 т	18391,1	14,21

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
	частини						
2	Допоміжні запасні частини	474,0 т	7252,5	7,07	477,7 т	8727,9	7,11
3	Основний матеріал	489,3 т	8981,5	7,3	483,6 т	10414,6	7,2
4	Інші матеріали	509,7 т	7096,7	7,6	512,0 т	8351,1	7,63

В таблиці 2.1 зазначаються основні види робіт по сервісному обслуговуванню та ремонту обладнання які складають більше 5% від загального обсягу виробленої продукції в грошовому вимірі.

Для виконання аналізу фінансового стану ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ» необхідна інформаційна база (таблиця 2.2). За даними економічних показників таблиці 2.2 видно, що на протязі аналізованого періоду підприємство збільшує обсяги реалізації та спостерігається зростання прибутку та рентабельності, але середньорічна вартість основних засобів знизилась на 5,3% порівняно з минулим роком.

Таблиця 2.2 – Аналіз основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ» за 2020 – 2021 роки

Показники	Одиниця виміру	Роки		Відхилення	Темп зростання (%)
		2020	2021		
1	2	3	4	5	6
Валовий обсяг реалізації продукції	грн.	126477	159778	33301	126,33
Собівартість реалізованої продукції	грн.	101075	126990	25915	125,64
Чисельність промислово-виробничого персоналу	чол.	253	293	40	115,81
Середньорічна вартість основних засобів	грн.	27408,5	25956	-1452,5	94,7

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6
Прибуток від реалізації продукції	грн.	25402	32788	7386	129,08
Рентабельність продукції	%	25,13	25,82	0,69	102,75

Отже, ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ» – це сучасне підприємство з високоомеханізованим і автоматизованим виробництвом, власною атестованою лабораторією, високими стандартами з контролю якості сировини і готової продукції, а також висококваліфікованими кадрами.

2.2 Структура фінансової звітності та принципи її складання

«Однією з ключових типових форм річного фінансової звітності є баланс. Баланс – як економічна категорія, трактується за двома напрямками. По–перше, відповідно до Н(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал» [28]. По друге баланс становить собою елемент методу бухгалтерського обліку.

Баланс, як інші форми фінансової звітності, повинен задовольнити потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

«Баланс підприємства надає зовнішнім і внутрішнім користувачам корисну, повну, правдиву та неупереджену інформацію про майновий і фінансовий стан підприємства, його фінансові результати та ефективність господарювання за звітний період» [13]. Таким чином, бухгалтерський баланс є інформаційним джерелом для прийняття управлінських рішень.

Із Принципи та якісні вимоги до формування балансу, як складової фінансової звітності представлені у законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Н(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» також вони детально розкриті у Концептуальних основах фінансової звітності.

В сучасних наукових дослідженнях зустрічається ототожнення принципів та якісних характеристик, які висуваються до бухгалтерського обліку та фінансової звітності в цілому. Принципи бухгалтерського обліку – це правила, якими слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності. Якісні характеристики та вимоги доповнюють якісне формування фінансової звітності на підставі діючих принципів. Фінансові звіти повинні відповідати певним вимогам, які визначаються як якісні характеристики фінансової звітності.

Згідно з українськими стандартами бухгалтерського обліку українські підприємства під час складання фінансової звітності повинні дотримуватися певних принципів. Також фінансові звіти повинні відповідати визначеним законодавством вимогам. В Україні виділяють десять принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності:

«- обачність – застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань і витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;

- повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні й потенційні наслідки господарських операцій і подій, здатних вплинути на рішення, прийняті на її основі;

– автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відособлене від його власників, у зв'язку, із чим особисте майно й зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства;

– послідовність – постійне застосування підприємством обраної

облікової політики;

- безперервність – оцінка активів і зобов'язань підприємства здійснюється виходячи із припущення, що його діяльність буде тривати далі;

- нарахування й відповідність доходів і витрат – для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для одержання цих доходів.

При цьому доходи й витрати відображаються в бухгалтерському обліку й фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати коштів;

- превалювання сутності над формою – операції враховуються відповідно до їх сутності, а не тільки виходячи з юридичної форми;

- історична (фактична) собівартість – пріоритетною є оцінка активів підприємства виходячи з витрат на їх виробництво й придбання;

- єдиний грошовий вимірник – вимір й узагальнення всіх господарських операцій підприємства в його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій оцінці;

- періодичність – можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності» [13].

В Україні виділяють такі характеристики фінансової звітності, які зобов'язують інформацію бути:

- 1) зрозумілою й розрахованою на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання й зацікавлені у сприйнятті цієї інформації;

- 2) доречною, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає можливість своєчасно оцінити минулі, теперішні й майбутні події, підтвердити й скоректувати їх оцінки, виконані в минулому;

- 3) достовірною, тобто не містити помилок і викривлень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності;

- 4) порівнюваною або зіставною, що передбачає можливість користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди та

звіти різних підприємств між собою.

Згідно з МСФЗ якісні характеристики є рисами притаманними звітам, завдяки яким інформація, викладена у фінансовій звітності, стає корисною для користувачів.

МСФЗ поділяють принципи складання фінансової звітності на 2 групи: основні припущення та якісні характеристики фінансової звітності. Основні припущення складаються з 2 базових припущень: обліку за методом нарахування та безперервності діяльності підприємства.

«Принцип нарахування базується на тому, що результати операцій та минулих подій визнаються, коли вони здійснюються і відображаються в бухгалтерських, фінансових звітах тих періодів, до яких відносяться. Фінансові звіти, складені згідно з принципом нарахування, інформують користувачів не тільки про минулі операції, які містили виплату або отримання грошових коштів, але і про зобов'язання виплатити грошові кошти в майбутньому. Отже, вони надають ту інформацію щодо минулих операцій та минулих подій, яка є найбільш істотною для користувачів під час прийняття ними економічних рішень» [23].

Також, згідно з МСФЗ, фінансові звіти складаються виходячи з припущення, що підприємство діє безперервно і залишатиметься діючим у найближчому майбутньому. Таким чином, припускається, що підприємство не має наміру ліквідуватися або суттєво звужувати масштаби своєї діяльності, тому активи підприємства відображаються за первісною вартістю без урахування ліквідаційних витрат.

Крім вказаних принципів, МСФЗ виділяють такі основні якісні характеристики: доречність, суттєвість, правдиве подання.

«Доречність інформації базується на її відповідності потребам користувачів під час прийняття рішень. Інформація є доречною, якщо вона впливає на економічні рішення користувачів шляхом надання допомоги в оцінці ними минулих, нинішніх чи майбутніх подій або вона допомагає їм підтвердити чи виправити їхні минулі оцінки» [17].

Важливою є суттєвість. Інформація є суттєвою, якщо її відсутність або неправильне подання може вплинути на рішення, які приймають користувачі на основі фінансової інформації про конкретний суб'єкт господарювання, що звітує.

Правдиве подання є наступною характеристикою. Фінансові звіти подають економічні явища у словах та числах. Щоби були корисною, фінансова інформація повинна не лише подавати відповідні явища – вона повинна також подавати явища, які вона призначена подавати.

Більш лаконічно ця інформація зображена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Принципи та характеристики П(С)БО та МСФЗ

	П(С)БО	МСФЗ
Принципи	1) обачність; 2) повне висвітлення; 3) автономність; 4) послідовність; 5) безперервність; 6) нарахування й відповідність доходів і витрат; 7) превалювання сутності над формою; 8) історична собівартість; 9) єдиний грошовий вимірник; 10) періодичність	групи принципів: 1) основні припущення: облік за методом нарахування, безперервна діяльність підприємства; 2) якісні характеристики
Характеристики	1) зрозумілість; 2) доречність; 3) достовірність; 4) зі ставність	1) доречність; 2) суттєвість; 3) правдиве подання

Зміст основних принципів за МСФЗ та П(С)БО є близьким, але групування їх має відмінності. У міжнародних стандартах фінансової звітності вимоги до якості інформації подані в розділі «Принципи підготовки і складання фінансової звітності».

Складання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів потребує дотримання основних вимог щодо якості інформації, які визначають загальний підхід до підготовки і подання фінансових звітів.

Якісні характеристики національних положень і міжнародних стандартів мають багато спільного, однак визначається більш стислий характер вітчизняних формулювань, тоді як за МСФЗ надається розгорнуте пояснення за допомогою додаткових характеристик, що уточнюють розуміння того чи іншого принципу. Згідно з міжнародними стандартами, щоб бути достовірною, інформація повинна відповідати таким характеристикам: правдивість подання; переважання суті над формою; нейтральність; обачність; повнота. Однак на практиці забезпечити достовірність фінансової звітності, зважаючи на велику кількість її користувачів, наявність альтернативних методик обліку вкрай важко. Тому якісні характеристики до формування звітної інформації про фінансовий стан необхідно зазначити в наказі про облікову політику. Якісні характеристики формування звіту про фінансовий стан на підприємстві ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» наведені у таблиці 2.4. З дотриманням вимог та якісних характеристик інформація балансу про ресурси підприємства, які ним контролюються і принесуть економічну вигоду у майбутньому, є надзвичайно корисною, адже вона характеризує можливість створення грошових потоків у майбутньому.

Таблиця 2.4 – Якісні характеристики формування Звіту про фінансовий стан

№	Показники	Сутність показника
1	2	3
1	Дохідливість	Інформація, яка надається у фінансовій звітності, повинна бути дохідлива і зрозуміла її користувачам за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації
2	Доречність	Фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому
3	Достовірність	Фінансова звітність повинна бути достовірною. Інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною, якщо вона не містить помилок та перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності
4	Порівнювальність	Фінансова звітність повинна надавати можливість користувачам порівнювати: фінансові звіти підприємства за різні періоди; фінансові звіти різних підприємств

Продовження таблиці 2.4

1	2	3
5	Зіставність	Передумовою зі ставності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику і її зміни. Установлення і зміни облікової політики підприємства здійснюються підприємством, яке визначає її за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів

Відповідно до вимоги ст.14 Закону про бухгалтерський облік постановою Кабінету Міністрів України затверджено Порядок № 419, яким визначено порядок і встановлено такі терміни подання фінансової звітності:

- «квартальна (крім зведеної та консолідованої) – не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним;
- річна – не пізніше 20 лютого року, наступного за звітним» [55].

Якщо дата подання звітності збігається з неробочим (вихідним або святковим днем), термін подання переносять на перший після вихідного робочий день.

Для подання і сприйняття інформації найзручнішою є таблична форма. Саме тому всі звітні форми (у тому числі й примітки до фінансової звітності) подано у вигляді таблиць.

«Основний елемент форм фінансової звітності – стаття. Кожна стаття відповідає конкретному виду об'єктів обліку (активів, зобов'язань, капіталу, витрат, доходів тощо). Як правило, стаття – це один рядок, що має свій код (умовну позначку), який складається з чотирьох цифр. Наприклад, стаття «Нематеріальні активи» має три рядки (їх коди 1000, 1001, 1002). За економічним змістом статті об'єднано в розділи та частини» [21, с.53].

В українському варіанті фінансових звітів найменування статей (показників), а також коди рядків стандартизовано (встановлено відповідними стандартами) і в усіх формах відображено в графах 1 і 2. Решту граф призначено для заповнення показниками підприємства, яке звітує. Причому в різних формах звітності для заповнення призначено різну

кількість граф. У балансі (форма № 1) їх дві:

- в одній (графа 3) відображають показники на початок звітнього періоду;
- у другій (графа 4) – на кінець того самого звітнього періоду, тобто на дату складання балансу.

«У звіті про фінансові результати (форма № 2) і у звіті про рух грошових коштів (форма № 3) наводять показники як за звітний, так і за попередній періоди. Отже, забезпечують порівнянність показників – одну з якісних характеристик фінансової звітності, передбачених п.14 П(С)БО 1. Але у звіті про фінансові результати для заповнення призначено дві графи, а в звіті про рух грошових коштів - чотири, оскільки в кожній статті (як за звітний, так і за попередній періоди) потрібно подати дані про надходження та витрати, але це за умови, якщо звіт складається за непрямим методом. У звіті про власний капітал (форма № 4) кожна графа відповідає одному з видів капіталу (статутний, додатковий, резервний тощо). А в примітках до річної фінансової звітності (форма № 5), що складається з кількох автономних розділів, у різних розділах різна кількість граф» [71].

Як правило, графи «на початок звітнього періоду» і «за попередній період» заповнюють шляхом простого перенесення до них показників із звітних форм за відповідний період. Але у деяких випадках ці показники слід відкоригувати. Зокрема, шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітнього року» відображають:

- виправлення помилок, допущених під час складання фінансових звітів у попередніх періодах (п.4 П(С)БО 6);
- вплив зміни облікової політики на події та операції минулих періодів (п.12 П(С)БО 6).

Пунктом 10 П(С)БО 1 встановлено певні критерії, яким повинна відповідати стаття, для того, щоб була підстава відобразити її у фінансовій звітності. Такими критеріями визначено:

- наявність ймовірності надходження і вибуття майбутніх

економічних вигод, пов'язаних з цією статтею;

- можливість достовірної оцінки статті.

Ці самі критерії застосовують і для визнання відповідних об'єктів обліку (основних засобів, запасів, зобов'язань, доходів, витрат тощо) з метою відображення їх у бухгалтерському обліку. Це означає, що до фінансової звітності включають (у вартісному вираженні) ті об'єкти, які раніше вже було відображено в бухгалтерському обліку. Джерелом інформації для складання фінансових звітів є дані бухгалтерського обліку: сальдо й обороти за рахунками та субрахунками, деякі показники аналітичного обліку. Тому такою важливою є узгодженість між Планом рахунків і статтями фінансових звітів.

«Статті Балансу повинні бути узгодженими та дорівнювати залишкам на аналітичних та синтетичних рахунках у Головній книзі на кінець звітного періоду.

Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду. Звітним періодом для складання Балансу, як і всієї фінансової звітності, календарний рік. Проміжна звітність (місячна, квартальна) складається наростаючим підсумком з початку звітного року.

Необхідно пам'ятати, що згортання статей активів та зобов'язань є неприпустимим, крім випадків, передбачених відповідними П(С)БО.

Кожний з розділів балансу завершається проміжним підсумком по розділу, сума яких дає відповідно загальний підсумок активу чи пасиву балансу.

Практично майже усі дані, які знаходять своє відображення у балансі, беруться з даних синтетичних (й аналітичних) рахунків бухгалтерського обліку, крім результативних рахунків, що визначають прибуток чи збиток діяльності підприємства, який розраховується і наводиться у формі № 2, а вже потім переноситься у перший розділ пасиву балансу» [31, с. 96].

У балансі підприємства відображають активи, зобов'язання і власний капітал підприємства. Підсумок активу балансу повинен дорівнювати сумі

зобов'язань і власного капіталу. Форма і правила заповнення деяких рядків балансу наведені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Порядок заповнення основних рядків балансу

Стаття	Код рядка	Вихідні дані (формула або сальдо рахунків)
1	2	3
Актив		
Нематеріальні активи	1000	Ряд. 1001 – Ряд. 1002
Основні засоби	1010	Ряд. 1011 – Ряд. 1012
Інвестиційна нерухомість	1015	Д-т 100 (якщо інвестиційна нерухомість обліковується за справедливою вартістю) або Ряд. 1016 – ряд. 1017 (якщо облік ведеться за первісною вартістю)
Усього за розділом I	1095	Сума рядків 1000, 1005, 1010, 1015, 1020, 1030, 1035, 1040, 1045, 1050, 1060, 1065, 1090
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	Д-т 36 – Кт 38 + Д-т 34 (якщо інформацію про отримані векселі не наводять в ряд. 1120)
Витрати майбутніх періодів	1170	Д-т 39
Усього за розділом II	1195	Сума рядків 1100, 1110, 1115, 1120, 1125, 1130, 1135, 1140, 1145, 1155, 1160, 1165, 1170, 1180, 1190
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	Д-т 286
Баланс	1300	Сума рядків 1095, 1195, 1200
Пасив		
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	Різниця К-т 40 та Кт 404
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	К-т 441 або (Д-т 442)
Інші резерви	1435	(Для страховиків) Наводяться інші компоненти власного капіталу, які не можуть бути включені в наведені вище статті розділу
Усього за розділом I	1495	Сума рядків 1400, 1405, 1410, 1415, 1435 ± 1420 – рядки 1425, 1430
Довгострокові кредити	1510	К-т 501-504
Усього за розділом II	1595	Сума рядків 1500, 1505, 1510, 1515, 1520, 1525, 1530, 1535, 1540, 1545
Короткострокові кредити банків	1600	К-т 31 (овердрафт), 60
Поточна кредиторська заборгованість за	1615	К-т 63 + К-т 62 (якщо інформацію про видані векселі не наводять в ряд. 1605)

Продовження таблиці 2.5

1	2	3
товари, роботи, послуги		
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	К-т 681 або 36 (якщо підприємство не веде рахунки 371 і 681 для обліку передоплати)
Усього за розділом III	1695	Сума рядків 1600-1690 за винятком ряд. 1621
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	К-т 680
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	Для приватних пенсійних фондів

Важливим напрямом підвищення рівня аналітичності фінансової звітності має стати правильна побудова її форм таким чином, щоб максимально полегшити вивчення відображених в них господарських взаємозв'язків.

2.3 Напрями удосконалення інформаційного забезпечення на підприємстві

Розробка способів і процедур відображення тих чи інших операцій в обліку залежить як від держави, так і господарюючого суб'єкта. Офіційна система не встановлює спосіб ведення бухгалтерського обліку з конкретного питання, і при формуванні облікової політики підприємство самостійно розробляє відповідний спосіб на підставі діючих положень. Тому облікова політика може формуватися на двох рівнях: макрорівень - політика державних органів щодо розвитку обліку в Україні, мікрорівень - політика конкретного підприємства з метою забезпечення надійності фінансової звітності.

«На кожному етапі організації бухгалтерського обліку здійснюється вибір конкретних елементів облікової політики, у межах державної облікової політики, і фіксується у певному структурному елементі наказу.

Оскільки кожне підприємство має свої особливості, то при розробці облікової політики необхідно передбачати ті принципи, методи і процедури, які характерні для його діяльності» [27].

Облікова політика повинна розглядатися не як формальна варіативність вибору методів та процедур обліку, що обирається підприємством, а така робота повинна бути системним інструментарієм бухгалтерського обліку.

Формування облікової політики в першу чергу направлене на покращення доречності, достовірності звітних даних підприємства, зіставності показників звітності через певний проміжок часу, а також на визначення єдиних правил ведення обліку, у системі якого буде накопичуватися інформація для формування різного роду звітності.

«Враховуючи завдання облікової політики підприємства, її змістовне наповнення має забезпечувати можливість отримання:

- користувачами облікової інформації – повних, достовірних, своєчасних даних для прийняття ними управлінських рішень;
- бухгалтерією – алгоритму визнання, оцінки, відображення в документах, обліку та звітності інформації щодо усіх об'єктів обліку;
- різного роду контролюючими органами - однозначного трактування бухгалтерської інформації та можливості аналізу показників звітності» [47].

Оскільки результатом будь-якої діяльності є отримання прибутку, належну увагу доцільно приділяти в обліковій політиці таким об'єктам обліку, як доходи і витрати.

Для узагальнення інформації про фінансові результати в бухгалтерському обліку призначено однойменний рахунок 79, який має три субрахунки:

- 791 «Результат операційної діяльності». За кредитом субрахунка відображаються в порядку закриття рахунків доходи від реалізації готової

продукції, товарів, робіт, послуг та іншої операційної діяльності (рахунки 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід»), за дебетом – у порядку закриття рахунків обліку собівартість реалізованої готової продукції, товарів, робіт і послуг, адміністративні, збутові, інші операційні витрати (90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»);

– 792 «Результат фінансових операцій». За кредитом субрахунка відображається списання в порядку закриття рахунків обліку доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів, за дебетом – списання фінансових витрат із рахунків 95 «Фінансові витрати» і 96 «Втрати від участі в капіталі»;

– 793 «Результат іншої діяльності». За кредитом субрахунка відображається списання в порядку закриття рахунків обліку доходів від інвестиційної та іншої діяльності підприємства, за дебетом – списання витрат із рахунка 97 «Інші витрати».

Таким чином, за кредитом рахунка 79 у порядку закриття рахунків обліку відображаються доходи, за дебетом – витрати. Для зручності подається вищесказане в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Порядок формування фінансового результату підприємства

Вид діяльності	Відображення на рахунках бухгалтерського обліку	
	Дт	Кт
Операційна	70, 71	791
	791	90-94
	791*	23, 80-84
Фінансова	72, 73	792
	792	95, 96
	792*	85 (у частині фінансових витрат)
Інша	74	793
	793	97
	793*	85 (у частині витрат, пов'язаних з інвестиційною та іншою діяльністю)

*Для підприємств, що застосовують тільки рахунки класу 8.

Також нижче наведені приклади відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Після визначення фінрезультату до оподаткування бухгалтеру потрібно розрахувати та закрити на рахунок 79 суму податку на прибуток.

У табл. 2.7 відображені господарські операції щодо реалізації матеріалів на суму 3600 грн.

У фінансовій звітності дохід відображається у Формі №2 «Звіт про сукупний дохід» з кодом рядка 2000. Вартість матеріалів відображають у Формі №1 «Баланс» у розділі II «Оборотні активи».

Таблиця 2.7 – Кореспонденція рахунків

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		
	Д-т	К-т	Сума, грн.
Отримані кошти за виконані ремонтні роботи	311	36	3000,00
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	643	641	600,00
Відображена реалізація ремонтні роботи	361	712	3600,00
Відображено списання реалізованих матеріалів	943	201	2000,00
Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	712	643	600,00
Віднесено на фінансовий результат	701	791	3000,00
	791	943	2000,00

Наприкінці року при складанні річної фінансової звітності використаний протягом року прибуток списується на зменшення нерозподіленого прибутку за дебетом субрахунка 441 «Прибуток нерозподілений» і кредитом субрахунка 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді». Таким чином, субрахунок 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» закривається і сальдо немає. Якщо отриманий прибуток, врахований на субрахунку 441 «Прибуток нерозподілений», повністю розподілено в поточному році, то цей субрахунок також закривається і сальдо немає.

Доведеним фактом є те, що для досягнення ефективного управління господарської системи необхідна достовірна та своєчасна інформація про її діяльність. На основі інформації, яка потрапляє до апарату управління успішно здійснюється аналіз, виробляється, формується та приймається

управлінське рішення кожного економічного або соціального процесу, виконання якого аналізується та відповідно на основі якого приймаються майбутні управлінські рішення. Відповідно, процес інформаційного забезпечення є безперервним і для ефективного виконання поставлених завдань потрібно використовувати якісно організовану інформаційну систему.

Процес передачі та отримання інформації можна зобразити на перший погляд простою схемою (рис. 2.3).

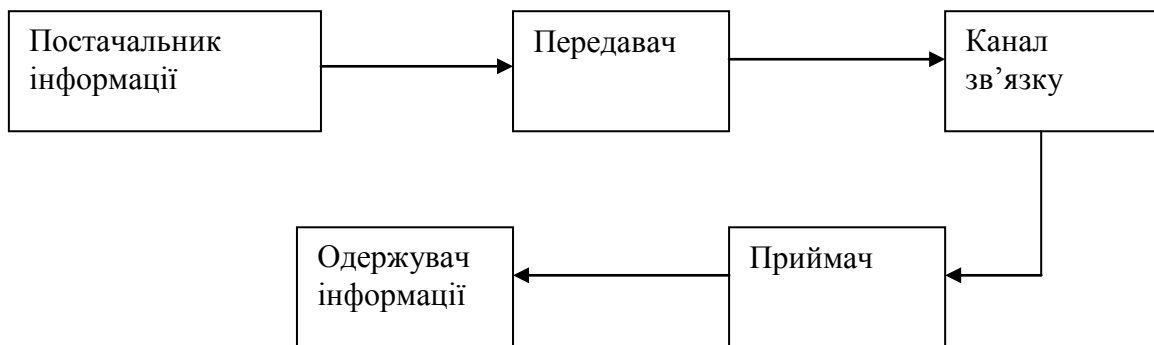

Рисунок 2.3 – Процес передачі та отримання інформації

Проте, на отримання ефективного результату від прийнятого рішення впливають такі фактори:

- «якість, достовірність та оперативність отримання направленої інформації;
- процеси передачі інформації (комп'ютерне та програмне забезпечення, наявність мережі інтернет, правильна та ефективна схема документообігу, тощо);
- посередники інформації, які знаходяться між постачальником та одержувачем;
- знання, досвід та кваліфікація працівників апарату управління;
- зовнішні ринкові фактори, тощо» [46].

Організація обліку є одним з найбільш відповідальних етапів створення підприємства і його підготовки до здійснення господарської діяльності.

Наказ про облікову на підприємстві розробляється головним бухгалтером і затверджується керівником з метою організації бухгалтерського обліку відповідно до нормативно-правових актів України та внутрішніх вимог власників. Як стверджує В.Г. Швець «розробка і прийняття облікової політики кожним підприємством сприяє поліпшенню бухгалтерського обліку і звітності, що в кінцевому підсумку забезпечить ефективність прийняття рішень і діяльності підприємства» [65, с. 316]. У зв'язку з чим розробка організаційно-методичних підходів до формування облікової політики підприємства в частині обліку доходів і витрат є запорукою правильного визначення фінансового результату господарської діяльності.

У зв'язку з чим розробка організаційно-методичних підходів до формування облікової політики підприємства в частині обліку доходів і витрат є запорукою правильного визначення фінансового результату господарської діяльності. Тому вважаємо необхідним у положенні про облікову політику підприємства відобразити наступний склад інформаційного забезпечення про доходи та витрати (рис. 2.4).

Використання запропонованих рекомендацій з удосконалення організації обліку фінансових результатів дозволить підвищити оперативність, якість інформації та ефективність прийняття управлінських рішень.

На основі такої облікової інформації можливо провести факторний аналіз і виявити причини відхилень та прийняти необхідні організаційні та технічні заходи.

Інформаційні потоки визначаються та регулюються наступними елементами бухгалтерського обліку: робочим планом рахунків, системою документації та змістом внутрішньої та зовнішньої звітності [38, с. 29].

Проаналізувавши ведення бухгалтерського обліку фінансових результатів на ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ» можна зробити висновок, що бухгалтерський облік ведеться по всіх існуючих аспектах відповідно до

Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та діючого законодавства.

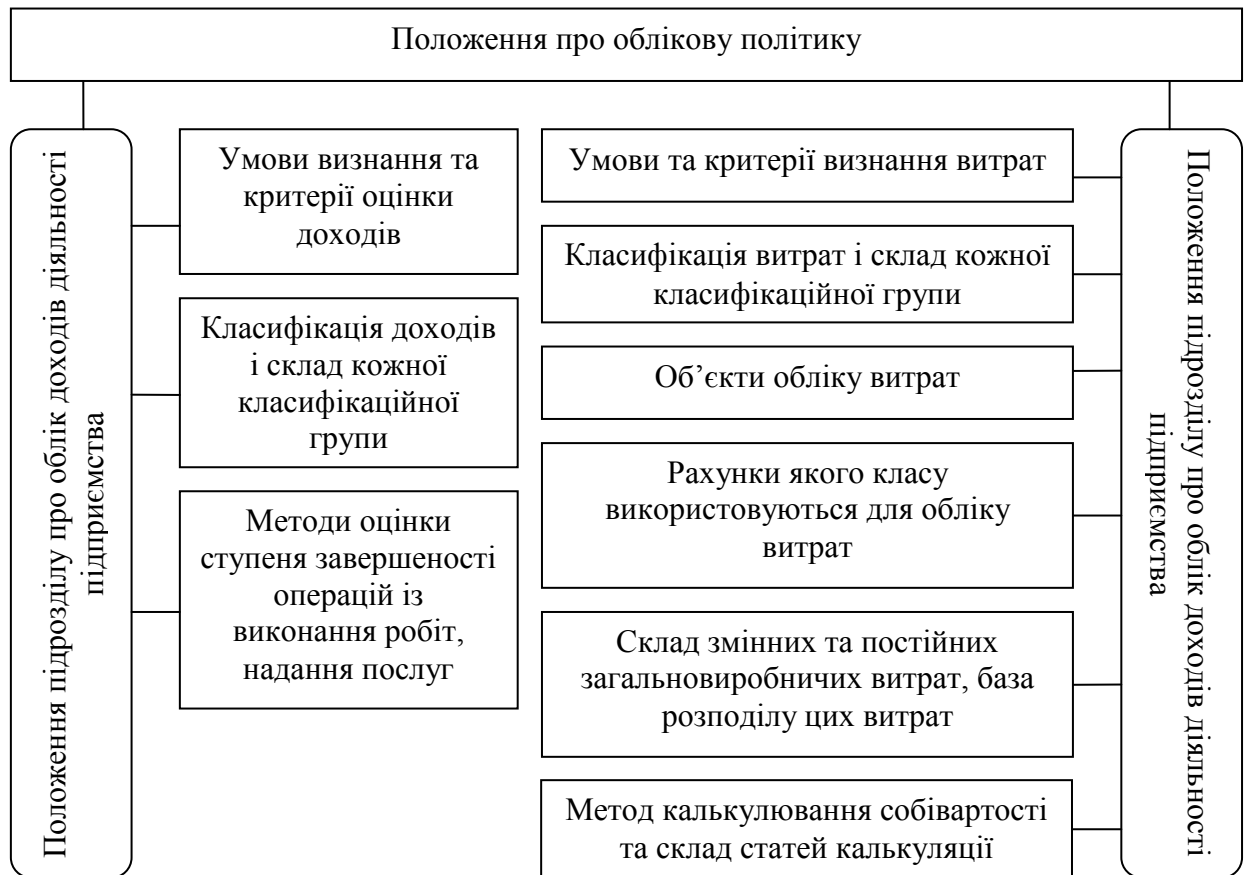

Рисунок 2.4 – Склад інформаційного забезпечення про доходи та витрати в обліковій політиці підприємства (розроблено автором)

Таким чином, на основі проведено дослідження в даному розділі розглянуто організаційно-економічну характеристику ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ» та визначено основні напрями діяльності підприємства. Досліджено сучасний стан системи обліку фінансових результатів на підприємстві та основні показники щодо формування інформації про фінансові результати у звітності підприємства. Розглянуто аналітичний та синтетичний облік доходів, витрат та фінансових результатів ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ».

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» ЗА ДАНИМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

3.1 Аналіз ліквідності та фінансової незалежності підприємства

Після того, як фінансові звіти проаналізовані, слід зробити комплексну оцінку фінансового стану підприємства. Для комплексного аналізу фінансового стану підприємства необхідно оцінити тенденції найбільш загальних показників, які з різних сторін характеризують фінансовий стан підприємства.

Показниками та факторами належного фінансового стану підприємства є: стійка платоспроможність, ефективне використання капіталу, своєчасна організація розрахунків, наявність стабільних фінансових ресурсів.

«Баланс надає порівняльну грошову оцінку всім економічним, юридичним та адміністративно-господарським відносинам підприємства на кожний даний момент. Шляхом зіставлення основних розділів пасиву балансу: власного капіталу і залучених коштів (довгострокових і поточних) здійснюється оцінка фінансової стійкості підприємства» [10].

Допоміжним є показник частки власного капіталу в активах підприємства. Крім цих характеристик бухгалтерський баланс дає змогу розрахувати вартість власних оборотних активів, що необхідно для здійснення контролю їх використання, та показник ефективності використання активів, що дає оцінку результатам господарської діяльності підприємства.

До основних напрямів аналізу ефективності фінансування і використання майна підприємства відносяться:

- а) аналіз ефективності використання основних засобів підприємства.

Результати аналізу стану та ефективності використання основних засобів підприємства наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Аналіз стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «ПОЛПРОЕКТ»

Показник	2020р.	2021р.	Абсолютне відхилення (+, -) 2021р. від 2020р.	Відносне відхилення (%)
1	2	3	4	5
1. Фондомісткість	0,21	0,16	-0,05	76,19
2. Фондовіддача	4,69	6,41	1,72	136,67
3. Фондоозброєність	106,67	85,07	-21,6	79,75
4. Коефіцієнт зносу ОЗ	0,65	0,68	0,03	104,62
5. Коефіцієнт придатності ОЗ	0,35	0,32	-0,03	91,43
6. Коефіцієнт оновлення ОЗ	0,004	0,006	0,002	150
7. Коефіцієнт вибуття ОЗ	0,004	0,003	-0,001	75
8. Коефіцієнт приросту ОЗ	0	0,003	0,003	-
9. Рентабельність ОЗ	0,93	1,26	0,33	135,48

Додаткові данні:

Середньооблікова чисельність працівників = 293 (2021 р.) та 253 (2020 р.)

Вартість введених ОЗ = 320 і 450

Вартість вибулих ОЗ = 293

На ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» за 2020-2021 рр. спостерігається зменшення вартості основних засобів на 2062 тис. грн., проте є незначна тенденція щодо їх надходження.

Слід звернути увагу на те, що основні засоби зношені на 65% та простежується тенденція до їх збільшення. Коефіцієнт оновлення за досліджений період є дуже низьким та простежується його тенденція до падіння, а саме з 0,35 до 0,32,. Також, зменшилася фондоозброєність підприємства, що потребує детальної уваги керівників. Фондовіддача та рентабельність основних засобів мають чітку тенденцію до зростання, що свідчить про ефективне управління та раціональну торговельну політику на ТОВ «ПОЛПРОЕКТ».

б) аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів.

Для аналізу ефективності використання матеріалів, аналітиком використовуються такі узагальнюючі показники, як матеріаловіддача та зворотний йому показник – матеріаломісткість (формули 3.1 та 3.2).

«Матеріаловіддача - відношення обсягу випущеної продукції до загальної суми матеріальних витрат:

$$MB = \frac{Q}{M} \quad (3.1)$$

де MB – матеріаловіддача;

Q – обсяг виготовленої продукції;

M – матеріальні витрати» [20].

«Матеріалоемність - відношення загальної суми матеріальних витрат до обсягу випущеної продукції.

$$ME = \frac{M}{Q} \quad (3.2)$$

де ME – матеріалоемність;

M – матеріальні витрати;

Q – обсяг виготовленої продукції» [20].

«Якщо матеріалоемність показує, скільки матеріальних ресурсів у грошовому вимірі припадає на 1 грн виготовленої продукції, то матеріаловіддача характеризує, скільки продукції виготовлено на 1 грн матеріальних ресурсів.

Залежно від потреб аналізу вказані показники можна розрахувати як у цілому по продукції, так і по окремих виробках. У процесі аналізу досліджується їх динаміка, проводиться порівняльний аналіз показників суб'єкта господарювання з показниками підприємств - конкурентів. Із метою прийняття управлінських рішень щодо матеріальних ресурсів

відпрацьовуються заходи для більш ефективного їх використання та економії. У процесі аналізу можуть використовуватись такі показники: питома вага матеріальних ресурсів у собівартості продукції, співвідношення темпів росту обсягу продукції і матеріальних витрат, оборотність матеріальних запасів» [39].

Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» наведений в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів ТОВ «ПОЛПРОЕКТ»

Показник	Період			Абсолютне відхилення (+, -) 2021р. від 2020р.	Відносне відхилення (%)
	2019	2020	2021		
Початкові дані					
1. Обсяг виконаних робіт, тис. грн.	98188	126477	159778	33301	126,33
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	58168	74124	90656	16532	122,30
3. Собіватість реалізованої продукції, тис. грн.	82725	101075	126990	25915	125,64
4. Виробничі запаси, тис. грн.	3454	5655	7010	1355	123,96
Розрахункові показники					
5. Матеріаловіддача, грн.	1,69	1,71	1,76	0,05	102,92
6. Матеріалоємність, грн.	0,59	0,59	0,58	-0,01	98,31
7. Питома вага матеріальних витрат у собівартості виконаних робіт, %	0,70	0,73	0,71	-0,02	97,26
8. Оборотність виробничих запасів, разів	23,95	17,87	18,12	0,25	101,40
9. Тривалість одного обороту виробничих запасів, дні	15,24	20,43	20,14	-0,29	98,58

Отже, як свідчать дані табл. 3.2, показники, що характеризують рівень ефективності використання матеріальних ресурсів, у звітному періоді значно кращі у порівнянні з попереднім періодом. Так, знизилась матеріалоємність і відповідно зросла матеріаловіддача на 2,92%, є характерне зменшення питомої ваги матеріальних витрат у собівартості продукції на 2,74%. Також в процесі аналізу було виявлено, що прискорила оборотність виробничих

матеріальних запасів — від 17,87 разів до 18,12 разів, що дозволило скоротити тривалість одного обороту.

«Співвідношення темпів росту обсягу продукції і матеріальних витрат визначається як співвідношення індексів зазначених показників:

$$K = I_q : I_m \quad (3.3)$$

де K – коефіцієнт співвідношення показників;

I_q – індекс обсягу продукції;

I_m – індекс матеріальних витрат» [20].

За даними підприємства співвідношення темпів росту обсягу ремонтних робіт і матеріальних ресурсів становить:

$$K = 126,33 : 122,30 = 1,03.$$

Тобто обсяг ремонтних робіт зростає швидше ніж матеріальні витрати, які направлені на її виготовлення.

Обсяг матеріальних витрат на підставі формули дорівнює:

$$M = Q \cdot MC \quad (3.4)$$

Це дозволить провести факторний аналіз зміни матеріальних витрат.

Загальна зміна матеріальних витрат у звітному періоді в порівнянні з попереднім становить:

$$\Delta M = M_\phi - M_o = 90656 - 72606,19 = 18049,81 \text{ тис.грн.}$$

В тому числі за рахунок змін:

– обсягу ремонтних робіт

$$\Delta M_q = (Q_\phi - Q_o) \cdot MC_o = (159778 - 126477) \cdot 0,59 = 19647,59 \text{ тис.грн.}$$

– матеріалоемності:

$$\Delta M_{mc} = (MC_\phi - MC_o) \cdot Q_\phi = (0,58 - 0,59) \cdot 159778 = -1597,78$$

Балансова перевірка:

$$\Delta M = \Delta M_q + \Delta M_{mc} = 19647,59 + (-1597,78) = 18049,81 \text{ тис.грн.}$$

Отже розрахунки правильні, оскільки сукупний вплив факторів на зміну матеріальних ресурсів збігається з загальною зміною.

Таким чином, зростання матеріальних витрат обумовлено виключно тільки збільшенням обсягу ремонтних робіт. Аналогічно можна оцінити зміну обсягу ремонтних робіт під впливом змін матеріальних витрат і матеріаловіддачі.

Порівнянням фактичної матеріалоємності з плановою або рівнем попереднього періоду можна визначити зниження або підвищення рівня матеріалоємності. Після визначення абсолютного відхилення матеріалоємності необхідно оцінити, якою мірою окремі фактори вплинули на ці зміни.

В розгорнутому вигляді формулу матеріалоємності можна записати у такому вигляді:

$$MC = \frac{\sum q \cdot m \cdot p_m}{\sum q p_q} \quad (3.5)$$

де MC – матеріалоємність;

q – обсяг виробництва певного виду продукції;

m – питомі витрати окремих видів матеріалів на виробництво певного виду продукції;

p_m – ціна одиниці окремого виду матеріалів;

p_q – ціна одиниці певного виду продукції.

Із формули випливає, що рівень матеріалоємності продукції залежить від зміни асортименту і структури продукції, змін цін і тарифів на матеріали та змін цін на готові вироби.

Щоб оцінити зміну матеріалоємності під впливом зазначених вище факторів необхідно провести багатфакторний аналіз з використанням методу ланцюгових підстановок. І лише у такому випадку можна виділити

економію, яка досягнута за рахунок ефективної роботи колективу підприємства.

Ефективність використання майна підприємства характеризується часткою інтенсивних (ресурсовіддача) і екстенсивних (збільшенням розміру майна) чинників у збільшенні виручки від реалізації продукції (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Вхідні дані для визначення частки інтенсивних та екстенсивних чинників у збільшенні виручки від реалізації продукції

Показник	Період (рік)			
	2020		2021	
	ум.зн.	факт.	ум.зн.	факт.
Середньорічний підсумок балансу, тис.грн.	B_1	60146,5	B_2	70778,5
Виручка від реалізації, тис.грн.	P_1	126477	P_2	159778
Ресурсовіддача	BP_1	2,10	BP_2	2,26

Алгоритм розрахунку внесків чинників (спосіб абсолютних різниць): екстенсивного та інтенсивного (формули 3.11 та 3.12):

$$(B_2 - B_1) \cdot BP_1 \quad (3.6)$$

$$(BP_2 - BP_1) \cdot B_2 \quad (3.7)$$

Розраховують результат зміни виручки від реалізації, внесок екстенсивного чинника і внесок інтенсивного, визначаючи, наскільки підприємство збільшувало обсяги реалізації переважно завдяки збільшенню активів (майна).

За фактичними даними підприємства вплив екстенсивного фактора склав:

$$(70778,5 - 60146,5) \cdot 2,10 = 22327,2 \text{ (тис. грн.)};$$

За фактичними даними підприємства вплив інтенсивного фактора склав:

$$(2,26 - 2,10) \cdot 70778,5 = 11324,56 \text{ (тис. грн.)}$$

У даному випадку спостерігається позитивний вплив як екстенсивних так і інтенсивних факторів на зміну виручки від реалізації. Однак основний внесок за рахунок екстенсивного фактора. Цей факт може бути поясненим збільшенням розміру і вартості майна підприємства.

Методика аналізу фінансового стану підприємства залежить від поставленої мети і таких чинників, як час і необхідна глибина аналізу, інформаційне, методичне, кадрове і технічне забезпечення.

Фінансова стабільність досягається за рахунок ритмічної і ефективної роботи підприємства, вмілого управління виробничими фондами і джерелами їх формування, тобто управління активами і пасивами підприємства. Цьому сприяють прогнозоване розміщення та ефективне використання власного і залученого капіталу, всебічний аналіз і об'єктивна оцінка фінансового стану за даними фінансової звітності, вжиття оптимальних управлінських рішень щодо забезпечення фінансової стабільності.

Основними ознаками фінансової стабільності підприємства є фінансова стійкість, рентабельність, платоспроможність, кредитоспроможність, ліквідність і ділова активність.

Вони є основою аналізу і оцінки фінансового стану підприємства у прийнятті необхідних управлінських рішень щодо його зміцнення.

На початку аналізу фінансового стану провела загальну експрес-діагностику фінансового стану на основі оцінки збалансованості темпів росту чистого прибутку, виручки від реалізації, власного капіталу і сукупних активів так зване «золоте правило» економіки будь-якого підприємства (формула 3.8).

$$T_{p.ЧП} > T_{p.B} > T_{p.BK} > T_{p.A} \quad (3.8)$$

де $T_{p.ЧП}$ – темп росту чистого прибутку;
 $T_{p.B}$ – темп росту виручки від реалізації;
 $T_{p.BK}$ – темп росту власного капіталу;

$T_{p.A}$ – темп росту сукупних активів.

У табл.3.4 відображені вихідні дані та початкові розрахунки для експрес-діагностики фінансового стану ТОВ «ПОЛПРОЕКТ».

Таблиця 3.4 – Вихідні дані для аналізу фінансового стану

Показник	Період			Темп росту
	2019	2020	2021	
Чистий прибуток	1413	204	2978	1459,80
Виручка від реалізації	98188	126477	159778	126,33
Власний капітал	8738	13609	16587	121,88
Сукупні активи	55182	65111	76446	117,41

За фактичними даними підприємства дане рівняння має наступний вигляд:

$$1459,80 > 126,33 > 121,88 > 117,41$$

Відповідність вказаним співвідношенням призводить до зростання ключових показників ефективності діяльності компанії: рентабельності продажів (П/ВР) та коефіцієнта оборотності активів (ВР/А). Іншими словами, компанія має більшу частку прибутку у виручці і зростаюче число оборотів активів, тобто отримує більше прибутку, використовуючи наявні ресурси, а також про зміцнення фінансової стійкості ТОВ «ПОЛПРОЕКТ».

На основі отриманої інформації менеджери приймають рішення щодо управління поточними і позаоборотними активами і капіталом, своєчасно виявляти негативні тенденції, що призводять до зниження ліквідності балансу і, як наслідок, погіршення фінансового положення компанії в цілому [41].

Поняття платоспроможності та ліквідності підприємства дуже близькі.

Показники розраховуються за даними балансу і відображують фінансові можливості підприємства у певний період його діяльності.

Ліквідність – це здатність підприємства розраховуватися зі своїми

поточними зобов'язаннями перед закордонними контрагентами шляхом перетворення активів на гроші. Ліквідність підприємства свідчить про наявність грошових коштів для термінового виконання фінансових зобов'язань даного періоду.

Ліквідність можна розглядати з двох позицій:

- 1) як час, необхідний для продажу активу;
- 2) як суму, одержану від продажу активу.

Склад показників оцінки ліквідності та їх значення за фактичними даними підприємства відображено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Аналіз ліквідності ТОВ «ПОЛПРОЕКТ»

Показник	Період			Відхилення (+, -)	Нормативне значення
	2019	2020	2021		
Коефіцієнт покриття	1,32	1,40	1,66	0,26	>1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,99	0,95	1,34	0,39	0,6-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,004	0,01	0,03	0,02	>0
Чистий оборотний капітал, тис.грн.	5076	9043	17962	8919	>0, збільшення

Показники ліквідності підприємства свідчать про високу ліквідність підприємства.

Динаміку показників ліквідності підприємства більш наглядно можна прослідити на рисунку 3.1.

При проведенні аналізу балансу підприємства, насамперед здійснюють класифікацію активів підприємства за їх ліквідністю та пасивів за терміновістю оплати (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Класифікація активів та пасивів підприємства

Група активів	Умовне позначення	Характеристика	Група пасивів	Умовне позначення	Характеристика
1	2	3	4	5	6
Високо-ліквідні	A1	Грошові кошти	Найбільш термінові	П1	Кредиторська заборгованість
Швидко-	A2	Дебіторська	Коротко-	П2	Короткострокові

Продовження таблиці 3.6

1	2	3	4	5	6
ліквідні		заборгованість	строкові		кредити та позикові кошти
Повільно-ліквідні	A3	Матеріальні цінності	Довгострокові	П3	Довгострокові кредити та позикові кошти
Важко-ліквідні	A4	Основні засоби	Постійні	П4	Джерела власних коштів

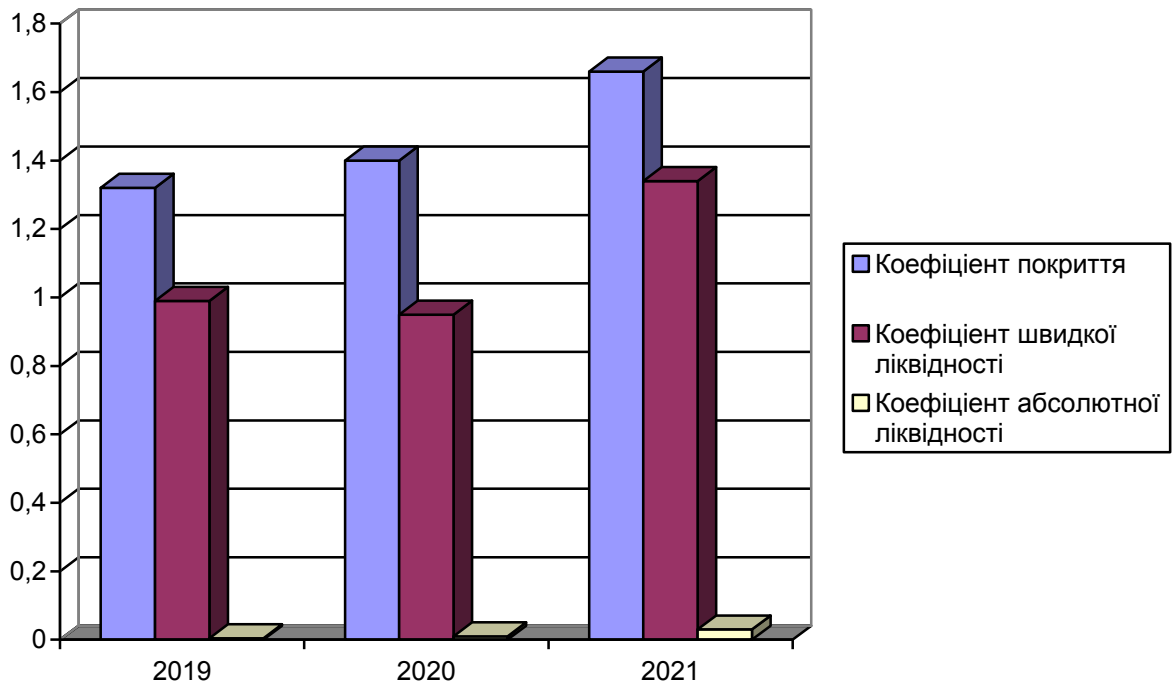

Рисунок 3.1 – Динаміка показників ліквідності підприємства

Підприємство може бути ліквідним в більшій або меншій мірі, або у нього взагалі може бути відсутня ліквідність. Для оцінки реального ступеня ліквідності підприємства спочатку необхідно здійснити аналіз ліквідності балансу.

Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки з кожної групи активів і пасивів. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови:

$$A_1 \geq P_1; A_2 \geq P_2; A_3 \geq P_3; A_4 \leq P_4 \quad (3.9)$$

Зазвичай на практиці ці співвідношення порушуються. Недостача коштів однієї групи активів компенсується у вартісній формі лишком іншої, при чому менш ліквідні активи замінюються більш ліквідними. Але фінансовий аналітик повинен пам'ятати, що у практиці зовнішньоекономічної діяльності дотримання вищезначених співвідношень повинно бути більш суворим через додаткові ризики міжнародної торгівлі [23].

Особливе значення для підприємства зовнішньоекономічної діяльності набуває його платоспроможність. Це пов'язано з необхідністю отримання певного іміджу на міжнародному ринку, встановлення сталих відносин з закордонними партнерами.

Платоспроможність підприємства свідчить про наявність грошових коштів упродовж достатнього періоду часу для вчасного виконання фінансових зобов'язань. Це можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої строкові зобов'язання. При дослідженні поточної платоспроможності порівнюються суми платіжних засобів підприємства зі строковими зобов'язаннями.

Не можна плутати поняття «ліквідність підприємства» і «платоспроможність підприємства». «Платоспроможність — це здатність підприємства сплачувати кошти за своїми зобов'язаннями, що вже настали і потребують негайного погашення, за рахунок наявних грошей на банківських рахунках або в готівці. Для того щоб підтримувати підприємство в платоспроможному стані, фінансова служба повинна дбати про те, щоб його чисті грошові активи відповідали потребам щоденних платежів (постачальникам, у бюджет, робітникам і службовцям, іншим кредиторам)» [70].

Але наявність постійних значних залишків грошей на розрахунковому рахунку підприємства не є ознакою високого мистецтва управління фінансовими ресурсами, високої ліквідності підприємства. Динаміка залишків коштів на розрахунковому рахунку характеризує не міру ліквідності підприємства, а його поточну платіжну готовність, поточну

платоспроможність (табл.3.7).

Таблиця 3.7 – Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства

Показник	Період			Відхилення (+,-)	Нормативне значення
	2019	2020	2021		
Коефіцієнт автономії	0,16	0,21	0,22	0,01	>0,5
Коефіцієнт фінансування	5,32	3,78	3,61	-0,17	<1, зменшення
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,24	0,29	0,40	0,11	>0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,58	0,66	1,08	0,42	>0, збільшення
Коефіцієнт Бівера	0,03	0,004	0,05	0,046	>0,2

За допомогою аналізу коефіцієнтів можна виявити сильні та слабкі сторони підприємства. Як бачимо з табл. 3.7 коефіцієнт автономії, фінансування та Бівера не відповідають нормативному значенню, але коефіцієнт автономії та Бівера зріс відповідно на 0,01 та 0,046.

«Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів, яке визначає загальну оцінку фінансової стабільності.

Фінансова стійкість — це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування» [21].

Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних джерел спроможне забезпечити запаси та витрати, не допустити невинуватої кредиторської заборгованості, своєчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями.

Фінансову стійкість підприємства характеризують такі чинники:

- фінансова забезпеченість безперервності діяльності;
- фінансова незалежність від зовнішніх джерел фінансування;
- здатність вільно маневрувати грошовими коштами;
- забезпечення покриття затрат на розширення та оновлення виробництва;
- стабільне перевищення доходів над витратами.

Визначення показників забезпеченості запасів та витрат джерелами їх формування дозволяє класифікувати фінансові ситуації за ступенем їх стійкості.

Визначають такі 4 основні форми фінансової стійкості:

1) абсолютна – з якою стикаються рідко і яка є крайнім типом фінансової стійкості, якщо запаси і витрати менші від суми власного оборотного капіталу (ВОК) і кредитів банку під товарно-матеріальні цінності;

2) нормальна – гарантує платоспроможність підприємства, якщо запаси і витрати дорівнюють сумі власного оборотного капіталу і кредитам банку під товарно-матеріальні цінності;

3) нестійка (проблемна) – порушується платоспроможність, але є можливість відновлення рівноваги між платіжними засобами та платіжними зобов'язаннями за рахунок залучення тимчасово-вільних джерел в обороті і збільшення власного оборотного капіталу. При цьому коефіцієнт забезпечення запасів та витрат джерелами коштів рівний одиниці.

Фінансова стійкість вважається при цьому допустимою, якщо виконуються дві такі умови:

- розміри короткострокових кредитів і позикових коштів, які залучені в оборот для формування запасів та витрат, не перевищують вартості виробничих запасів і готової продукції;
- незавершене виробництво і витрати майбутніх періодів дорівнюють власному оборотному капіталу або менші за його величину.

Якщо ці умови не виконуються, то наявне погіршення фінансового

стану.

4) кризова – підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки в даній ситуації запаси і витрати більші від суми власних оборотних коштів, кредитів банку під товарно-матеріальні цінності та залучення тимчасово вільних джерел засобів.

На підставі балансу проаналізовано фінансову стійкість за джерелами формування запасів у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Оцінка фінансової стійкості ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ» за 2021 рік

Показник	На початок 2021	На кінець 2021	Відхилення (+,-)	Темп росту, %
Запаси	10251	8776	-1475	85,61
НВ	9926	18679	8753	188,18
Довгострокові зобов'язання	28875	32808	3933	113,62
НД	38801	51487	12686	132,70
Поточні зобов'язання	21744	26334	4590	121,11
НЗ	60545	77821	17276	128,53
Розрахункові показники				
+/- НВ	325	-9903		
+/- НД	28550	-42711		
+/- НЗ	6806	-69045		

«Стійкий фінансовий стан підприємства в ринкових умовах значною мірою обумовлюється його діловою активністю.

Своєчасний та повний аналіз ділової активності сприяє уникненню кризових явищ у виробничо-фінансовій діяльності підприємства, забезпеченню стійкого економічного зростання, мінімізує ризик неефективної діяльності в умовах економічної нестабільності ринкового середовища та конкуренції.

Ділова активність доволі широке поняття й охоплює практично всі аспекти роботи підприємства та передбачає оцінку ринкової ситуації, яка характеризується обсягом виробництва, інвестицій, кількістю і розміром

угод, станом портфелю замовлень, динамікою зайнятості, цін, завантаження виробничих потужностей, що в кінцевому підсумку у фінансовому аспекті проявляється, передусім, у швидкості обороту його коштів.

Ділова активність – характеризує рівень ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, які впливають на фінансовий результат діяльності підприємства.

Виділяють ділову активність підприємств щодо мобілізації внутрішніх ресурсів економічного зростання та активність у зовнішньому економічному середовищі» [52].

Внутрішня активність виражається у зростанні економічного потенціалу підприємств чи підвищенні ефективності його використання. Аналіз і оцінка внутрішньої ділової активності здійснюється у кількісному і якісному вимірах.

Кількісні параметри оцінки ділової активності виражені динамікою показників виробничо-фінансової діяльності підприємств, що характеризують зміну обсягів виробництва і реалізації продукції, витрат підприємства і швидкості обороту його коштів. Кількісна оцінка і аналіз ділової активності можуть бути здійснені за двома напрямками:

- ступінь виконання плану за основними показниками, що забезпечують задані темпи їх зростання;
- рівень ефективності використання ресурсів.

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті виявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки коефіцієнтів оборотності (табл.3.9), які у загальному випадку являють собою відношення чистого доходу від реалізації продукції до середньої за період величини коштів або їх джерел.

В процесі аналізу було виявлено, що основні показники ділової активності підприємства мають позитивну динаміку, а саме: коефіцієнт оборотності активів зріс на 7,62%, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – на 21,42%, матеріальних запасів – на 1,37%, оборотних

засобів на 25,15%.

Таблиця 3.9 – Аналіз ділової активності ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ»

Показник	Період			Відхилення (+,-)	Темп росту, %	Нормативне значення
	2019	2020	2021			
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності активів	1,77	2,10	2,26	0,16	107,62	Збільшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	8,28	9,57	11,62	2,05	121,42	Збільшення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	6,06	6,74	5,61	-1,13	83,23	Збільшення
Строк погашення дебіторської заборгованості	60,23	54,15	65,06	10,91	120,15	Зменшення
Строк погашення кредиторської заборгованості	44,08	38,14	31,41	-6,73	82,35	Зменшення
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	17,12	13,17	13,35	0,18	101,37	Збільшення
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	1,30	1,63	2,04	0,41	125,15	Збільшення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	12,23	11,32	10,58	-0,74	93,46	Збільшення

Але негативну тенденцію має коефіцієнт оборотності власного капіталу та коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Можна стверджувати, що «підвищення темпів зростання основних показників має бути досягнуто не будь-якою ціною, а вибором оптимального варіанта розвитку, який передбачає мінімальне витрачання виробничих та фінансових ресурсів. Крім того, масштаби виробництва мають оцінюватися з обов'язковим урахуванням рівня конкурентоспроможності продукції та ступенем задоволення ними потреб ринку. Нарешті, проблема динамічного зростання оціночних показників має розглядатися з позиції довгострокової перспективи, протягом якої в певні періоди можливе навіть зниження їх рівнів задля утворення резерву подальшого розвитку» [33].

3.2 Аналіз ефективності діяльності підприємства

«Розробка стратегії управління прибутком передбачає дослідження динаміки прибутку та рентабельності, оцінку факторів, що обумовлюють їх величину, а також визначення достатності прибутку для вирішення завдань виробничого і соціального розвитку.

Фінансовим підсумком господарської діяльності будь-якого підприємства є його прибутковість, яка, як відомо, характеризується абсолютними і відносними показниками.

Абсолютний показник прибутковості — це сума прибутку. Відносний показник прибутковості — це рівень рентабельності.

У збільшенні прибутку та високій рентабельності зацікавлені і підприємства, і держава, оскільки, з одного боку, це є прямим джерелом виробничого і соціального розвитку підприємства, а з другого — вони забезпечують сталі й зростаючі надходження до державного бюджету.

У процесі аналізу використовують наступні показники прибутку:

- маржинальний прибуток – це різниця між виручкою і прямими виробничими витратами по реалізованій продукції;
- прибуток від реалізації продукції, робіт і послуг є різницею між сумою маржинального прибутку і постійними витратами звітного періоду;
- балансовий (валовий) прибуток включає фінансові результати від реалізації продукції, робіт і послуг, доходи витрати від фінансової і інвестиційної діяльності позареалізаційні доходи і витрати;
- прибуток оподаткування – це різниця між балансовим прибутком і сумою прибутку, оподаткованого податком на дохід (по цінних паперах і від пайової участі в спільних підприємствах), а також суми пільг по податку на прибуток відповідно до податкового законодавства, яке періодично переглядається;
- чистий (нерозподілений) прибуток – це той прибуток, який

залишається у розпорядженні підприємства після сплати всіх податків, економічних санкцій і інших обов'язкових відрахувань;

– капіталізований (реінвестований) прибуток – це частина нерозподіленого прибутку, який прямує на фінансування приросту активів, тобто до фонду накопичення;

– споживаний прибуток – та її частина, яка витрачається на виплату дивідендів, персоналу підприємства або на соціальні програми» [64].

Для динамічних досліджень в сучасних умовах сильних інфляційних процесів зростає значущість відносних показників для забезпечення їх порівнянності (таблиця 3.10).

Таблиця 3.10 – Аналіз складу, динаміки прибутку ТОВ «ПОЛПРОЕКТ», тис. грн.

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	Відхилення (+,-)	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг)	98188	126477	159778	33301	126,33
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	82725	101075	126990	25915	125,64
Валовий прибуток (збиток)	15463	25402	32788	7386	129,08
Інші операційні доходи	2002	24890	49639	24749	199,43
Адміністративні витрати	3072	2621	3909	1288	149,14
Витрати на збут	11428	11686	15520	3834	132,81
Інші операційні витрати	2413	25181	48953	23772	194,40
Фінансові результати від операційної діяльності:					
- прибуток	552	10804	14045	3241	130,0
Інші фінансові доходи	3118	884		-884	
Інші доходи		48	67	19	139,58
Фінансові витрати	2335	10873	10490	-383	96,48
Інші витрати	-74	37	4	-33	10,81
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:					
Прибуток	1409	826	3618	2792	438,01
Чистий фінансовий результат: Прибуток	1413	204	2978	2774	1459,80

З таблиці 3.10 видно, що в 2021 р. значно збільшився чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг). За підрахунками роботи за звітний рік темп зростання чистого доходу від реалізації склав 126,33%, собівартість так само збільшилася, темп собівартості склав 125,64% по відношенню до 2020 р.

Негативний вплив на прибуток зробили адміністративні витрати та витрати на збут, оскільки їх сума привела до того, що підприємство отримало меншу суму прибутку. До суми інших витрат увійшли витрати, які підприємство могло б не здійснювати, це витрати, пов'язані із заохоченням окремих працівників дорогими подарунками, витрати пов'язані з проведенням презентацій і виставок. Не здійснюючи даних витрат підприємство одержало б більший прибуток. Це говорить про те, що дані витрати на даний момент часу роботи підприємства з'явилися нераціональними.

Динаміка прибутку ТОВ «ПОЛПРОЕКТ» наведена на рисунку 3.2.

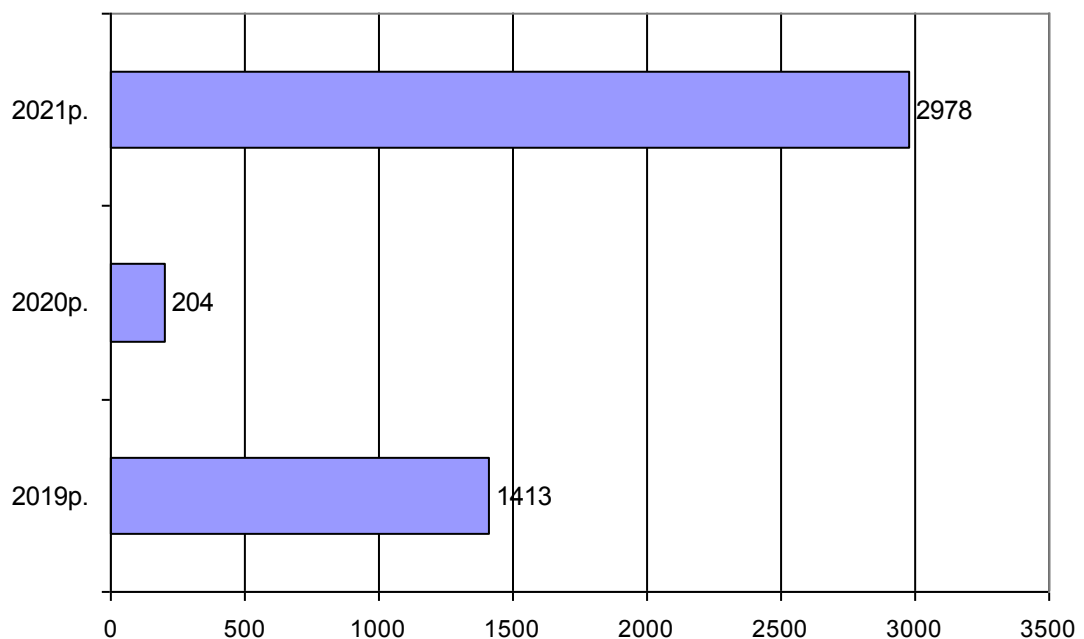

Рисунок 3.2 – Динаміка прибутку

У порівнянні з 2020 р. були значно збільшені адміністративні витрати (на 1288 тис. грн.) і витрати на збут (на 3834 тис. грн.). Для зниження даних витрат підприємству необхідно удосконалити управління виробництвом.

Підприємство також веде роботу у напрямі повної автоматизації управління виробництвом, раціоналізації використання кожного робочого місця, що дозволить скоротити чисельність адміністративно-управлінського персоналу.

Всі ці заходи дозволять скоротити витрати підприємства і збільшити прибуток.

Оскільки прибуток – основний результативний показник діяльності підприємства, тому важливо виявити його залежність від різноманітних факторів та оцінити їх вплив на прибуток.

«Основну частину прибутку підприємства одержують від реалізації продукції і послуг. Прибуток від реалізації продукції залежить від таких факторів: обсягу реалізації продукції, її структури, собівартості і рівня середньореалізаційних цін. Обсяг реалізації продукції може справляти позитивний і негативний вплив на суму прибутку. Збільшення обсягу продажів рентабельної продукції приводить до пропорційного збільшення прибутку. Якщо ж продукція є збитковою, то при збільшенні обсягу реалізації відбувається зменшення суми прибутку, отриманого від реалізації рентабельної продукції. Структура товарної продукції також може по-різному впливати на суму прибутку. Якщо збільшиться частка рентабельніших видів продукції в загальному обсязі її реалізації, то сума прибутку зростає, і навпаки, при збільшенні частки низькорентабельної або збиткової продукції загальна сума прибутку зменшиться.

Собівартість продукції і прибуток перебувають в обернено-пропорційній залежності: зниження собівартості приводить до відповідного зростання суми прибутку, і навпаки.

Зміна рівня середньореалізаційних цін і величина прибутку перебувають у прямо-пропорційній залежності: при збільшенні рівня цін сума прибутку зростає, і навпаки.

Використовуючи прийом елімінування, визначено вплив кожного фактора на прибуток від реалізації продукції на основі даних підприємства

(табл. 3.11). Елімінувати означає усунути, вилучити вплив усіх чинників крім одного на величину результативного показника» [5].

Таблиця 3.11 – Вихідні дані для факторного аналізу прибутку підприємства

Показник	2020р.		2021р.		Зміни	
	Основні запчастини	Допом. запчастини	Основні запчастини	Допом. запчастини	Осн. запчастини	Допом. запчастини
Кількість реалізованих запчастин, шт.	3470	914	2828	911	-642	-3
Середня ціна реалізації, тис. грн.	16,0	9,9	18,76	10,0	+2,76	+0,1
Виручка від реалізації продукції без ПДВ, тис. грн.	55520,0	9048,6	53053,3	9110,0	-2466,7	+61,4
Собівартість 1 виробу, тис. грн.	14,2	9,0	17,6	9,2	+3,4	+0,2
Собівартість продукції, тис. грн.	49274,0	8226,0	49772,8	8381,2	+498,8	+155,2
Валовий прибуток, тис. грн.	6246,0	822,6	3280,5	728,8	-2965,5	-93,8

Розрахунок загальної зміни валового прибутку

$$(\Delta P): \Delta P = P_1 - P_2 = \sum \Delta P_i, \quad (3.10)$$

де ΔP – зміна прибутку від реалізації продукції за аналізований період;

P_1 – прибуток звітного року;

P_2 – прибуток минулого року;

i – фактори, що впливають на величину прибутку.

$\Delta P = 3280,5 - 6246,0 = -2965,5$ тис. грн.(основні запчастини);

$\Delta P = 728,8 - 822,6 = -93,8$ тис. грн. (допоміжні запчастини).

Валовий прибуток по підприємству має негативну тенденцію. Особливо ця негативна тенденція проявляється щодо прибутку від реалізації допоміжних запчастин.

Вплив на прибуток відпускних цін на реалізовану продукцію

$$\Delta P_1 = N_1^p - N_{1,0}^p = \Sigma p_1 q_1 - \Sigma p_0 q_1 \quad (3.11)$$

де $\Sigma p_1 q_1$ – реалізація у звітному році в цінах звітнього року;
 $\Sigma p_0 q_1$ – реалізація у звітному році в цінах минулого року;
 p – ціна продукції;
 q – кількість продукції.

$$\Delta P_1 = 18,76 \cdot 2828 - 16,0 \cdot 2828 = 7805,28 \text{ тис. грн. (основні запчастини);}$$

$$\Delta P_1 = 10,0 \cdot 911 - 9,9 \cdot 911 = 91,1 \text{ тис. грн. (допоміжні запчастини).}$$

Отже, із зростанням середніх цін на основні запчастини на 17,25% отримано прибутку більше на 7805,28 тис. грн., тоді як за зростання середніх цін на допоміжні запчастини на 1,01% підприємство отримало прибутку більше лише на 91,1 тис. грн. Очевидна велика різниця в зростанні прибутку від реалізації основних запчастини порівняно з допоміжними запчастинами пояснюється великою різницею в цінах за 1 виріб продукції.

Вплив на прибуток змін в обсязі реалізованої продукції:

$$(\Delta P_2): \Delta P_2 = P_0 * k_1 - P_0 = P_0 (k_1 - 1), \quad (3.12)$$

де k_1 – коефіцієнт зростання обсягу реалізації продукції у відпускних цінах, визначається за формулою:

$$k_1 = N_{1,0} / N_0 \quad (3.13)$$

де P_0 – прибуток, одержаний у минулому році, у цінах і за собівартістю минулого року;

$$N_{1,0} = \Sigma p_0 q_1 - \text{реалізація у звітному році в цінах минулого року;}$$

$$N_0 = \Sigma p_0 q_0 - \text{реалізація у минулому році в цінах минулого року;}$$

p – ціна продукції;

q – кількість продукції.

Визначимо вплив цього фактора:

$$k_1 = 16,0 \cdot 2828 / 16,0 \cdot 3470 = 0,815 \text{ (основні запчастини);}$$

$$k_1 = 9,9 \cdot 911 / 9,9 \cdot 914 = 0,997 \text{ (допоміжні запчастини);}$$

$$\Delta P_2 = 6246,0 \cdot (0,815 - 1) = -1155,51 \text{ тис. грн. (основні запчастини);}$$

$$\Delta P_2 = 822,6 \cdot (0,997 - 1) = -2,4678 \text{ тис. грн. (допоміжні запчастини).}$$

На підприємстві зміна обсягу реалізації мала негативне значення як по основним запчастинам так і по допоміжним запчастинам на 642 шт. і на 3 шт. відповідно, що призвело до зниження валового прибутку на 1155,51 тис. грн. По основним запчастинам та на 2,4678 тис. грн. по допоміжним запчастинам. Отже, на підприємстві валовий прибуток зменшився на 1157,9778 тис. грн.

Вплив на прибуток змін у структурі реалізованої продукції

$$(\Delta P_3): \Delta P_3 = P_{1,0} - P_0 * k_1 \quad (3.14)$$

де $P_{1,0}$ – прибуток, одержаний від фактично реалізованої продукції у звітному році у цінах і за собівартістю минулого року;

P_0 – прибуток, одержаний у минулому році, у цінах і за собівартістю минулого року.

Аналіз даних, наведених у таблиці 3.11 свідчить, що питома вага використання основних запчастин зменшилася на 3,51%, а питома вага використання допоміжних запчастин відповідно зросла на 3,51%. Отже, зросла питома вага більш рентабельних виробів і зменшилася питома вага менш рентабельної продукції.

Оцінено вплив цих змін на прибуток.

$$\Delta P_3 = 5090,4 - 6246,0 \cdot 0,815 = - 0,09 \text{ тис. грн. (основні запчастини);}$$

$$\Delta P_3 = 819,9 - 822,6 \cdot 0,997 = - 0,23 \text{ тис. грн. (допоміжні запчастини).}$$

На підприємстві відбулося загальне зменшення валового прибутку за рахунок цього фактора на 0,32 тис. грн.

Вплив на прибуток собівартості виконаних робіт:

$$(\Delta P_4): \Delta P_4 = S_{1,0} - S_1 \quad (3.15)$$

де S_1 – фактична собівартість реалізованих виконаних робіт;

$S_{1,0}$ – фактична собівартість реалізованих виконаних робіт за звітний рік у цінах і тарифах минулого року.

$$\Delta P_4 = 14,2 \cdot 2828 - 49772,8 = -9615,2 \text{ тис. грн. (основні запчастини);}$$

$$\Delta P_4 = 9,0 \cdot 911 - 8381,2 = -182,2 \text{ (допоміжні запчастини).}$$

Отже, як свідчать розрахунки, такий фактор, як собівартість продукції, мав негативний вплив на валовий прибуток. Собівартість на основні запчастини зросла на 23,94%, що призвело до зменшення прибутку на 9615,2 тис. грн., а на допоміжні запчастини вона зросла на 2,22%, що призвело до зменшення валового прибутку на 182,2 тис. грн. Узагальнені результати щодо впливу факторів на прибуток наведені в табл. 3.12.

Отже, за наведеними даними в табл. 3.12 можна зробити такий висновок. Загальний обсяг валового прибутку від реалізації продукції зменшився на 3059,3 тис. грн.

Таблиця 3.12 – Результати факторного аналізу прибутку підприємства

Фактори, що вплинули на прибуток	Зміна прибутку, тис. грн.	
	Основні запчастини	Допоміжні запчастини
Відпускні ціни	+7805,28	+91,1
Обсяг реалізації виконаних робіт	-1155,51	-2,4678
Структура виконаних робіт	-0,09	-0,23
Собівартість виконаних робіт	-9615,2	-182,2
Всього	-2965,5	-93,8

На зменшення валового прибутку найбільше вплинуло збільшення собівартості виконаних робіт. За рахунок цього прибуток зменшився на 9797,4 тис. грн. Другим за величиною фактором, який негативно вплинув на прибуток, є зниження обсягу реалізації виконаних робіт. На підприємстві вплив цього фактора призвів до зменшення прибутку на 1157,9778 тис. грн.

Також негативно вплинуло на прибуток (на 0,32 тис. грн.) зміна структури виконаних робіт, оскільки рентабельність на продукцію зменшилась на 6,1% по основним запчастинам і на 1,3% по допоміжним запчастинам.

Суттєво вплинув на валовий прибуток такий фактор, як зростання відпускних цін. На підприємстві вплив цього фактора зумовив зростання прибутку на 7896,38 тис. грн.

Таким чином, за результатами факторного аналізу можна оцінити якість прибутку. Якість прибутку від основної діяльності вважається високою, якщо її збільшення зумовлене зростанням обсягу продажів, зниженням собівартості продукції. Низька якість прибутку характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції.

«Отже, збільшення прибутку можливе за рахунок:

- нарощення обсягів виробництва і реалізації товарів;
- здійснення заходів щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників;
- зменшення витрат на виробництво продукції;
- кваліфікованого здійснення цінової політики, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни;
- грамотної побудови договірних відносин з постачальниками, посередниками, покупцями;
- покращення системи маркетингу на підприємстві, тобто виробляти тільки те, що безумовно буде купуватися, тому потрібно згрупувати свою продукцію за ознакою рентабельності і зосередити увагу на тій продукції, яка є високорентабельною;
- удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва;
- організації виробничого процесу таким чином, щоб він був пристосований до швидкої переналадки;

– постійного проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

Як і кожен абсолютний показник розмір прибутку не завжди характеризує ефективність діяльності підприємства. Тому, щоб оцінити ефективність роботи підприємства, одержаний прибуток необхідно співвідносити зі здійсненими витратами — поточними (собівартість продукції) і авансованими (активи або частини їх)» [70]..

«Співвідношення прибутку із зазначеними вище затратами являє собою рентабельність. Рентабельність можна визначати як відношення певного прибутку до показника, рентабельність якого розраховується.

Рентабельність характеризує рівень прибутковості; він більшою мірою, аніж прибуток характеризує кінцеві результати діяльності підприємства. Рентабельність дозволяє зіставити ефективність роботи різних підприємств, прибутковість різних видів продукції тощо.

Рентабельність оцінюється, зазвичай, у відсотках, а у деяких випадках і у коефіцієнтах» [20]..

Існує значна кількість показників рентабельності. Основні наведені в таблиці 3.13.

Таблиця 3.13 – Аналіз рентабельності ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ»

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	Відхилення (+,-)	Темп росту, %	Нормативне значення
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт рентабельності активів	0,025	0,003	0,042	0,039	1400,00	>0, збільшення
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,176	0,018	0,197	0,179	1094,44	>0, збільшення
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,014	0,002	0,019	0,017	950,00	>0, збільшення
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,16	0,223	0,219	-0,004	98,21	>0, збільшення

Аналіз проводиться шляхом порівняння даних звітного періоду з даними минулого періоду. Розраховується відхилення і вивчається вплив

факторів на відхилення фактичного рівня рентабельності від базового.

Із табл.3.13 видно, що всі показники крім рентабельності продукції мають значення в межах норми та спостерігається позитивна динаміка росту.

На зміну рівня рентабельності одиниці продукції впливають два фактори:

- зміна продажної ціни.
- зміна собівартості.

З метою аналізу рентабельності окремих видів продукції складається така аналітична таблиця.

Таблиця 3.14 – Аналіз рентабельності окремих видів продукції

Показник	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення
Продажна ціна	20,80	20,10	-0,70
Повна собівартість	15,50	15,20	-0,30
Рентабельність, %	25,5	24,4	-1,1

З даних аналітичної таблиці видно, що рентабельність одиниці продукції знизилася на 1,1 пункту. На цю зміну вплинули такі фактори:

Зниження продажної ціни.

Для розрахунку впливу цього фактора необхідно розрахувати проміжковий показник за формулою:

$$Ц_i \cdot C_0 / Ц_i \quad (3.16)$$

де $Ц_i$ – ціна звітного року;

C_0 – базова собівартість продукції.

За даними аналітичної таблиці розрахунок буде мати такий вигляд:

1. Зміна ціни:

$$(20,10 - 15,50) : 20,1 \cdot 100 = 22,9\%$$

$$22,9 - 25,5 = -2,6\%$$

2. Вплив зміни собівартості продукції:

$$24,4 - 22,9 = 1,5.$$

Баланс факторів:

$$-2,6 + 1,5 = -1,1$$

Показники рентабельності є важливими для характеристики складових формування прибутку і доходів підприємства. При аналізі виробництва показники рентабельності використовуються як інструмент інвестиційної політики і ціноутворення. Вони більш повно, ніж прибуток, характеризують кінцеві результати господарювання, тому що їх величина показує співвідношення між наявними та використаними ресурсами.

3.3 Шляхи оптимізації управління фінансовою стійкістю підприємства

Вирішити проблеми методичного забезпечення можна виконуючи заходи удосконалення показників у наступних напрямках:

- 1) раціональне зменшення кількості фінансових коефіцієнтів, що не повинно вплинути на зниження об'єктивності та глибини результатів аналізу;
- 2) забезпечення здатності не просто оцінювати поточний фінансовий стан, але й здійснювати його прогнозування на майбутнє.

Для задоволення зазначених моментів можливим напрямком розвитку аналізу фінансового стану є його комплексна оцінка. Оскільки вона дозволяє на базі невеликої кількості показників всесторонньо оцінити та об'єктивно порівняти фінансовий стан суб'єкта господарювання. Вважається, що цей аналіз уможливорює проведення як ретроспективної, так і перспективної оцінки фінансового стану підприємства, оптимально відповідає вимогам виконання таких завдань:

- залучення фінансових ресурсів;
- пошук високорентабельних проектів;
- оцінка надійності партнерів;

- оцінка доцільності інвестування;
- оптимізація фінансової діяльності підприємства;
- комплексне фінансове оздоровлення суб'єкта господарювання.

Методична база комплексного аналізу повинна базуватись на таких методиках, які б надавали змогу за обмежені строки оцінити фінансовий стан суб'єкта господарювання (рис. 3.3).

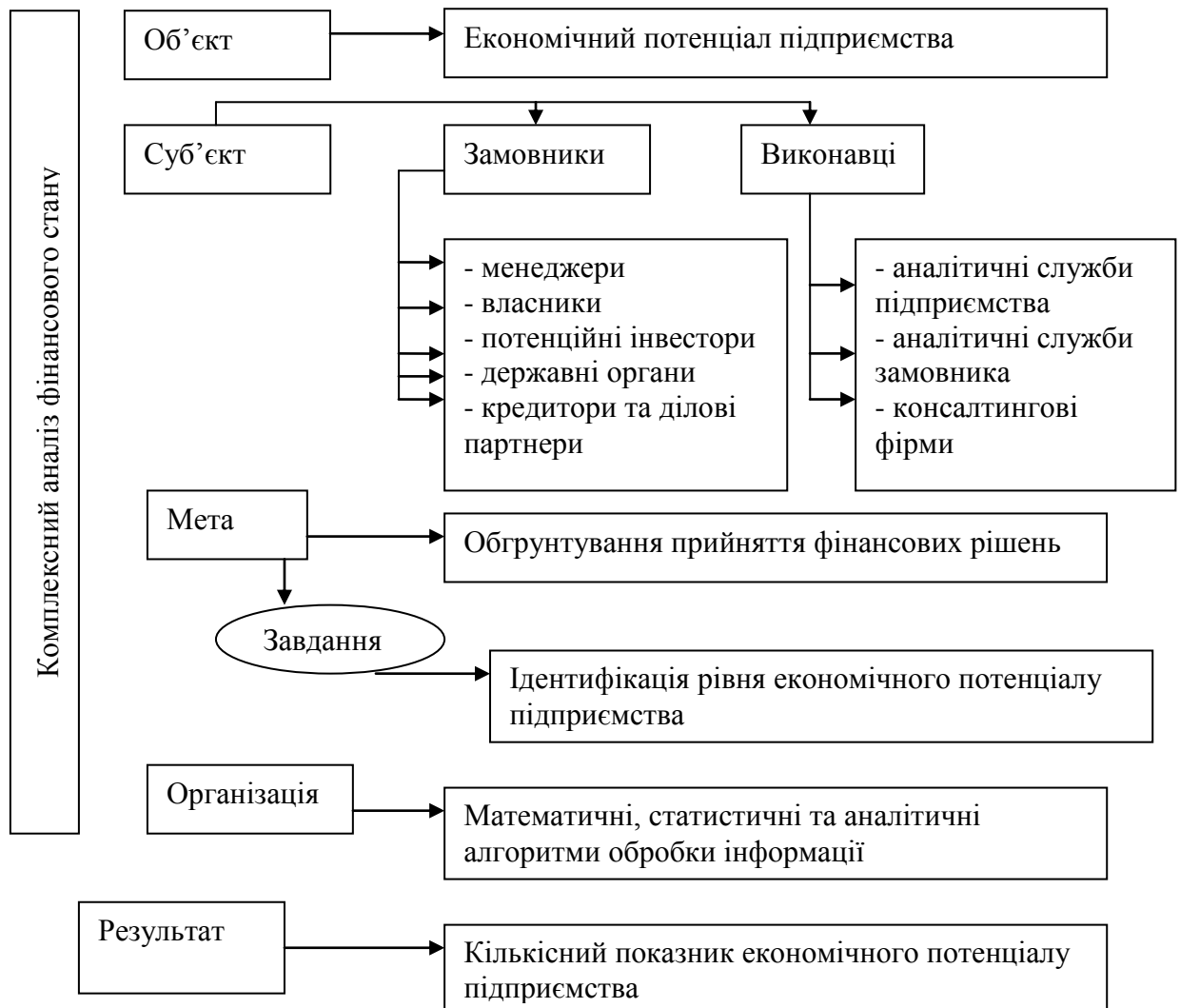

Рисунок 3.3 – Модель комплексного аналізу фінансового стану

Слід відзначити, що за тривалістю процедура проведення комплексного аналізу серед інших напрямків фінансового аналізу підприємства посідає друге місце, поступаючись лише експрес-аналізу. Однак для проведення комплексного аналізу фінансового стану виникає

потреба вибору основних показників, що будуть критерієм оцінювання ситуації на підприємстві.

В ході дослідження аналітичних розрахунків були виділені наступні:

1) коефіцієнт проміжної ліквідності. Вибір цього коефіцієнта серед інших коефіцієнтів ліквідності обґрунтовано тим, що:

а) коефіцієнт абсолютної ліквідності не може охарактеризувати реальний стан, оскільки на підприємстві можуть бути ситуації, коли тимчасово відсутні кошти, або ж навпаки, в певний момент є значна їх сума;

б) коефіцієнт загальної ліквідності враховує низько ліквідні активи, що суттєво завищує значення даного показника;

2) коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами – оцінює достатність власних оборотних коштів підприємства;

3) оборотність кредиторської (дебіторської) заборгованості (обирається найменший з двох);

4) рентабельність продажу – узагальнюючий показник ефективності роботи підприємства.

Суть комплексної оцінки зводиться до встановлення відповідних балів для кожного показника від 0 до 2 (0 – незадовільне значення показника; 1 – задовільне; 2 – значення показника оптимальне).

В якості бази порівняння доцільно взяти: оптимальне значення; нормативне значення, яке використовується на досліджуваному підприємстві; середньогалузеве значення або значення підприємства – еталона.

Отримана величина комплексної оцінки (КО) може коливатися від 0 до 8 балів, зокрема:

$$\begin{aligned} 6 &\leq KO \leq 8 \\ 3 &\leq KO \leq 5 \\ 0 &\leq KO \leq 2 \end{aligned} \quad (3.17)$$

Відповідно:

- оптимальний фінансовий стан;
- задовільний фінансовий стан;
- незадовільний фінансовий стан.

Запропонована методика комплексної оцінки має ряд переваг, зокрема:

- 1) невелика кількість показників;
- 2) простота у використанні;
- 3) всестороння (комплексна) оцінка фінансового стану;
- 4) можливість співставності та порівняння.

Розроблена методика комплексної оцінки повинна перш за все підвищити зацікавленість керівництва господарюючого суб'єкта і посилити ефективність прийнятих управлінських рішень шляхом їх обґрунтування практичними розрахунками.

ВИСНОВКИ

В сучасних складних умовах господарювання аналіз фінансової звітності – необхідна складова процесу управління підприємством. Практичною реалізацією даного напрямку фінансового аналізу є, перш за все, виявлення можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства, визначення перспектив його подальшого розвитку.

За результатами дослідження теоретичних підходів до визначення сутності поняття «фінансова звітність» запропоновано авторське визначення даної категорії: фінансова звітність – це самостійна система подання даних у вигляді сукупності реєстрів генералізованих (зведених, згрупованих, узагальнених) показників за певний період, що характеризують статистику та динаміку об'єктів бухгалтерського обліку з метою одержання користувачем узагальненої інформації про підприємство, яке на відміну від існуючих розкриває сутність поняття у відповідності до визначеної ролі в управлінському процесі підприємства.

На підставі проведеного дослідження удосконалено класифікацію фінансової звітності з метою надання своєчасної, об'єктивної, неупередженої та повної інформації про наступні класифікаційні ознаки: за обсягом, за рівнем спеціалізації, за користувачами з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Наказ про облікову політику підприємства сформований відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та діючого законодавства. Звітність підприємства формується на підставі результатів діяльності. Витрати підприємства формуються тільки на підставі 9 класу рахунків. Підприємство складає 5 форм звітностей, а саме: Звіт про фінансовий стан, Звіт про сукупний дохід, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал та примітки до річної фінансової звітності. Звіт про рух грошових коштів складається прямим методом.

Розробка організаційно-методичних підходів до формування облікової політики підприємства в частині обліку доходів і витрат є запорукою правильного формування Звіту про фінансові результати діяльності підприємства. На підставі проведеного дослідження удосконалено методичний підхід до формування облікової політики в частині складових інформаційного забезпечення про доходи та витрати. Застосування даного підходу дає можливість оптимізувати організаційне забезпечення бухгалтерського обліку та методику облікового відображення доходів і витрат підприємства.

На підставі проведеного аналізу фінансового стану можна визначити, що на протязі аналізованого періоду підприємство збільшує обсяги реалізації продукції та спостерігається зростання прибутку та рентабельності, але середньорічна вартість основних засобів знизилась порівняно з минулим роком, проте є незначна тенденція щодо їх надходження. Коефіцієнт рентабельності діяльності має значення в межах норми та спостерігається позитивна динаміка росту.

З метою отримання оперативної та комплексної оцінки запропоновано використання методики комплексного аналізу фінансового стану підприємства, що базується на застосуванні методик, які дають змогу за обмежені строки оцінити фінансовий стан підприємства. Дана методика займає друге місце після методики експрес-аналізу.

Запропонована методика комплексної оцінки підвищить зацікавленість керівництва підприємства і посилить ефективність прийнятих управлінських рішень шляхом їх обґрунтування практичними розрахунками сприяти підвищенню ефективності діяльності структурних підрозділів і підприємства загалом.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Андрієнко В. Поняття та склад фінансової звітності в умовах гармонізації бухгалтерського обліку. *Наука молода*. 2008. № 9. С. 153-157
2. Бакурова Г.В., Трохимець О.І. Значення фінансової звітності підприємств для прийняття рішень на її основі. *Економіка та підприємство*. Київ. 2016. № 1 (70). С. 55-59.
3. Банера Н.П., Гелей Л.О. Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва: оцінка та шляхи підвищення інформативності показників. *Науковий погляд: економіка та управління*, 2021. №1 (71) С. 55-62.
4. Безбородова Т.В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану *Економіка. Управління. Інновації*. Запоріжжя. 2016. № 1 (11). С. 11-18.
5. Білик М.Д., Павловська О.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ. 2015. 592 с.
6. Бланк І.А. Антикризове фінансове управління підприємством : навч. посіб. Київ : Ельма. 2006. 672 с.
7. Боди З. Фінанси : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2008. 592 с.
8. Бондар М.І., Верига Ю.А., Юрищенко М.М. Звітність підприємства : навч. посіб. Київ : Знання. 2011. 382 с.
9. Боярова О.А. Проблемні аспекти формування звіту про рух грошових коштів за НПСБО-1 URL: [http:// nubip.edu.ua](http://nubip.edu.ua).
10. Боярова О.А., Потапчук Н.М. Якісні характеристики формування балансу підприємства. *Фінансова звітність*. 2013. № 10. С.5-13.
11. Букало Н.А. Роль фінансової звітності в управлінні підприємством. *Фінансова звітність*. Луцьк. 2012. Вип. 4. С. 34-42.
12. Буклей Г.В. Порівняльна характеристика основних принципів складання фінансової звітності в Україні. *Управління розвитком*. Харків. 2016. № 7(157). С. 45-51.

- 13.Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. Житомир : ЖДТУ. 2008. 524 с.
- 14.Верига Ю.А. Звітність підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури. 2008. 776 с.
- 15.Власюк В. Є. Удосконалення фінансової звітності підприємств з метою підвищення інвестиційної привабливості вітчизняної економіки : монографія. Київ. 2016. С. 31-36.
- 16.Гевлич Л.Л., Гевлич І.Г. Фінансова та управлінська звітність вітчизняних підприємств. *Економіка і організація управління*. 2020. №1. С. 49-59.
- 17.Голов С.Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами : навч. посіб. Харків : Фактор. 2017. 976 с.
- 18.Голов С.Ф. Розкриття таємниці фінансової звітності. Дніпропетровськ : Баланс-клуб. 2013. 345 с.
- 19.Голуб Н.О., Сизоненко О.В. Місце фінансової звітності в управлінні підприємством. *Фінансова звітність*. Мелітополь. 2017. С. 69-74.
- 20.Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : Знання. 2014. 402 с.
21. Грабовецький Б.Є., Шварц І.В. Фінансовий аналіз та звітність : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2016. 281 с.
- 22.Данилюк І., Зорій Н. Фінансова звітність: аналіз вимог міжнародних стандартів та подальші напрями адаптації міжнародної системи обліку до МСФЗ. *Фінансово-обліково-аналітичні аспекти*. Тернопіль : ТНТУ. 2014. Т. 44. № 1. С. 125-130.
- 23.Дахна І.І. Зовнішньоекономічний менеджмент : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури. 2016. 426 с.
- 24.Демко І., Шурпенкова Р. Дослідження ролі фінансової звітності в процесі прийняття управлінських рішень URL: <https://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/3797/>
- 25.Должанський А.М. Сучасні підходи щодо формування фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів. *Податковий вісник*

- НЛТУ України*. 2013. № 23.3. С. 231-235.
- 26.Євсєєва О.О., Анікіна О.С., Нікуліна С.В. Актуальність формування універсального підходу до оцінки фінансового стану підприємства на основі показників форм фінансової звітності. *Економічний простір*. 2019. №148. С. 129-143.
- 27.Журавель Г.П. Облікова політика підприємства в ринкових умовах : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Професіонал». 2014. 320 с.
28. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 : затв. наказом Мінфіну від 07.02.2013 №73 за станом на 31.05.2019. URL : <http://buhgalterskogo/nacionalyne-pologhennya-standartu-102buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart1081.html> (дата звернення 25.10.2022).
- 29.Звітність підприємств : навч. посіб. / за редакцією В. П. Пантелеєва. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2017. 432 с.
- 30.Іванілов О.С. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Знання. 2015. 587 с.
- 31.Іванчук Н. В. Звітність підприємств : навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 208с.
- 32.Івахів Ю. Сутність і роль фінансової звітності у системі інформаційного забезпечення суб'єктів ринку. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2010. Вип. 5. С. 264-267.
- 33.Калашнікова Т.В. Фінансовий стан підприємства : суть та оцінка. *Економіка та менеджмент*. 2017. № 3. С. 5-12.
- 34.Камінська Т.Г., Костенко О.М. Фінансова звітність: обліково-інформаційне обґрунтування гармонізації і використання. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_12_14.
- 35.Кириченко К. Аналіз діяльності підприємства в умовах світової фінансово-економічної кризи. *Економіка, фінанси, право*. Київ. 2011. № 8.

- С. 18-24.
36. Кірейцев Г.Г. Поняття фінансової звітності та її значення в ринковій економіці. *Буковинська бібліотека. Фінансовий менеджмент*. Житомир. 2001. 40 с. URL: <http://buklib.net/books/23064>.
37. Ключник О.С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Науковий вісник*. Рівне. 2017. № 1. С. 120-127.
38. Коломієць Н.О., Павліченко В.М. Методологічні аспекти оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством *Фінансово-обліково-аналітичні аспекти*. Харків. 2016. Т. 24. № 1. С. 25-37.
39. Кононенко О., Маханько О. Аналіз фінансової звітності. Харків : Фактор, 2008. 208 с.
40. Корягін В. М. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності : монографія. Київ : Вісник ЛКА, 2016. С. 21 - 24.
41. Кулинич М.Б, Коваль Н.І. Удосконалення методики складання та аналізу фінансової звітності підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. №6. С. 367-372.
42. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз Київ : Хай-Тек Прес. 2014. 336 с.
43. Ловінська Л.Г., Жилкіна Л.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : КНЕУ. 2002. 370 с.
44. Лузана Ю. Я., Гаврилюк В.М. Облікова політика підприємства : навч. посіб. Київ : Видавництво ТОВ «Юр-Агро-Веста». 2015. 328 с.
45. Малишкін О.І. Фінансова звітність підприємства: міжнародні і національні стандарти : навч. посіб. Суми : Видавництво «Слобожанщина». 2008. 128с.
46. Михалків А., Фал О. Нормативно-правове регулювання якісних характеристик облікової інформації в Україні. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*. (2021). <https://doi.org/10.36074/logos-26.02.2021.v1.13>.
47. Новодворська В.В., Любар О.О. Облікова політика підприємства як

- запорука ефективного функціонування системи бухгалтерського обліку : навч. посіб. Вінниця : ВКЛІВ. 2009. 389 с.
48. Охрамович О.Р. Теоретичні і практичні аспекти формування облікової політики підприємств в сучасних умовах господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 5(143). С. 190–194.
49. Панков Д.А. Фінансовий кризи та бухгалтерський облік. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, міжнародний збірник наукових праць. 2018. Вип. 1 (13). С. 31-48.
50. Піскунов О.Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану. *Економічний вісник*. Київ. 2017. № 6. С. 80-88.
51. Піскунов Р.О. Класифікація фінансової звітності. *Економічні науки*. Харків. 2012. С. 12-14.
52. Подольська В.О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури. 2016. 488 с.
53. Польова Т.В, Дружина А.В. Фінансова звітність як елемент системи управління підприємством *Ефективна економіка* URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2019/91.pdf.
54. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 1999 р. № 996-ХІУ. Дата оновлення: 05.10.2017. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua>. (дата звернення 25.10.2022).
55. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: постанова Кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. № 419 за станом на 22.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-п> (дата звернення 25.10.2022).
56. Пушкар М.С., Семанюк В.З., Гудзь Н.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2010. 292 с.
57. Сендзюк О. Новий баланс. *Все про бухгалтерський облік*. 2013. №33. С. 9-21.
58. Скрипник М.С. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку фінансових результатів. *Фінансовий аналіз*. 2014. №С 34-37.

59. Стефанішена І.М., Іщенко Я.П. Формування системи фінансової звітності підприємств. *Фінансовий директор*. 2014. Вип. 5. С. 29 - 31.
60. Сторожук Т.М. Фінансова звітність: світова стандартизація та особливості на підприємстві. *Сталий розвиток економіки*. URL : http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/409/1/367_IR.pdf/.
61. Сторожук Т.М., Блищик Л.В. До питання термінологічного трактування дефініції «фінансова звітність». *Облік і фінанси*. 2019. № 4. С. 54–62. URL : [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4\(86\)-54-62](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4(86)-54-62).
62. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування та звітність : навч. посіб. Київ : Алерта, 2008. 926 с.
63. Тютюнник С.В., Тютюнник Ю.М. Фінансова звітність як інформаційне джерело фінансового аналізу. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 14-15 травня 2020 р.* Дніпро : ННІЕ, 2020. С. 83-86. URL : <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7846/1/%D0%A2%D1%8E%D1%82%D1%8E%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%A1.%D0%92.%2C%20%D0%A2%D1%8E%D1%82%D1%8E%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%AE.%D0%9C..pdf>.
64. Хомин П. Облікове забезпечення звітності про фінансові результати. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2004. № 6. С. 9-15.
65. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. Київ : ЦУЛ. 2012. 360 с.
66. Чебанова Н.В., Чупир Т.Я., Василенко Ю.А. Фінансова звітність підприємств : навч. посіб. Харків : Видавничий будинок «Фактор», 2006. 444 с.
67. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підруч. Київ : Знання, 2015. 447с.
68. Швиданенко Д.В., Мусієнко О.С. Застосування концептуальної основи фінансової звітності на підприємстві. *Науковий вісник Льотної академії*.

Серія: Економіка, менеджмент та право. 2020. №2. С. 48-54.

69. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури. 2015. 196 с.
70. Школьник І.О., Боярко І.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : ЦУЛ. 2017. 357 с.
71. Шустваль Т. Річна фінансова звітність. *Все про бухгалтерський облік.* 2017. № 13. С. 7-8.
72. Яцко М.В. Дефініція «інтерес користувачів фінансової звітності» в системі фінансово-інвестиційних відносин учасників ринку : матеріали ХІХ міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасний соціокультурний простір 2012» URL: <http://intkonf.org/yatsko-mv-definitsiya-interes-koristuvachiv-finansovoyi-zvitnosti-v-sistemi-finansovo-investitsiynih-vidnosin-uchasnikiv-rinku/>.
73. Day G., Reibstein D. Wharton on Dynamic Competitive. New York : Wiley, 2014. 611 p.
74. Bragg S.M. Accounting Best Practices. Wiley, 2015. 512 p.
75. Barker R. Short Introduction to Accounting. Cambridge University Press, 2012. 171 p
76. Kimmel Paul D., Weygandt Jerry J., Kieso Donald E. Accounting – Tools for business decision making. Wiley, 2016. 1458 p.
77. Warren C.S. Survey of Accounting. Cengage Learning, 2012. 736 p.
78. Weygandt J., Kimmel P., Kieso D. Financial Accounting IFRS. John Wiley & Sons, Inc. 2013. 886 p.